

A HAJÓSLEGÉNY

**írta
Dobronyi István**

Dánia
1994

AZ ÚT BAJÁRA

A budai hegyek felől enyhén fújt a szél.

Szakadozott felhők szürkén, borúsan úsztak kelet felé, próbálták elfojtani a pirkadás első napsugarait. Még csak öt óra volt ... szombat reggel.

A Bánffy gőzösön a fűtő már két órája lapátolta a szenet a kazánházban. A gőznyomás már elég volt ahhoz, hogy induljanak, de még senkinek sem volt kedve indulni. A parancs szerint már ötkor kellett volna indulni, de Radányi kapitány még nem bújt elő a kajütjéből.

Ezen nem csodálkozott senki, mert zűrös volt az éjszaka.

Egész éjjel bombázták az Újpesti Vasúti híd környékét és a hajó a négy uszályal, a repülők célpontjához túl közel, a Népsziget déli csúcsánál horgonyozott.

Előző este értek ide Komáromból és nem mertek Csepel környékéig lehajózni. Sohasem lehetett tudni, hogy a liberátorok melyik ipari központot fogják kiszemelni.

Itt legalább a hídfőnél volt egy-két Bofors légvédelmi ágyú - és ezek ugattak is egész éjjel.

Amíg a város lakossága pincékben, óvóhelyeken húzta meg magát, addig ezek a hajósok a korlátra könyökölve egy ideig szótlanul követték a tűzijáték fejlődését. Úgy sem volt hová bújni ...

És kinek van ilyenkor kedve mással foglalkozni - na meg aztán a hajósnépség az egész világon egy fából van faragva. A természet erőivel, az óceánok hullámaival szívesen felveszik a harcot, de az emberi hülyeséget lenézik. A háború, a bombázás pedig az ember hülyeség csimborasszója.

A csatazaj éjfél felé érte el a tetőpontját. A világítóbombák vibráló fényében jól lehetett látni a legmesszebbi uszályt is. Az uszályokra kirendelt német örök sem pihentek, fel alá mozgó árnyékuk megduplázta létszámukat.

Találjátok már el azt a francos hidat, aztán menjetek vissza az anyátok angliájába ... - bödült fel Feri a szakács. Szippantott egyet a kabátja alatt a cigarettájából, aztán becsapta maga után az ajtót.

Marhák ezek a németek! - beszélt magának Józsi ...- *Kirendelnek három órát minden uszályra, hogy el ne lopják tőlünk az uszályt, de ha telitalálatot kapunk, repülünk mindnyájan. Telitömik az uszályokat fegyverrel meg a municióval és még egy légelhárító ágyú sincs a hajón ...*

Te meg a légelhárító ágyúd! - vágott vissza neki Berci - *Azt hiszed, hogy az csodafegyver? .. Nézd azokat ott a parton! .. Már egy órája köpdösnek az ég felé és semmi eredmény! .. Még szerencse, hogy vak pilótákat küldtek ide, mert egyébként ...*

Egy eltévedt bomba csapott a vízbe húsz méterre a hajótól és a felcsapódó víz befejezte a mondatot.

Ezt is túléljük ... de közel volt! - konstatálta Pista bácsi a hajóvezető. *Most már távolodnak, menjetek aludni mert ötkor indulunk!*

Kabátjukról, nadrágjukról az iszapos vizet verdesve egymásután eltűntek a hajó mélyében.

Neki nem volt kedve aludni. Lassú, hosszú lépésekkel körbejárta a fedélzetet, majd két megszokott mozdulattal felhúzta magát a kerékállásba.

Már nagyon únta ezeket az éjjeli zaklatásokat.

Kedve lett volna belepapaszkodni a gőzduda drótjába és bömbölni dühét. *Gyertek átkozott ellenfelek vissza, közelharcra, ökölre... Ne felülről dobáljátok a robbanó szemetet rám meg családomra..* - de nem tette.

Leült a padkára és rágyújtott egy cigaretta. Keze szinte öntudatlanul keresgélt valamit a kisszekrény papirjai között. A sötétben is megtalálta régi szerzeményét, a kis fekete bibliát. Valamikor egy bécsi hotelből csórta el. Nem gyújtott villanyt, mert a könyvecske úgyis németül volt és ő ezen a nyelven csak a köznapi kifejezéseket ismerte. Sokszor gondolt rá, hogy vesz egy szótárt a német böngészésére, de nem lett belőle semmi.

Most bal kezével gyúrta, morzsolta a könyvet, mintha tartalmát akarta volna kipróbálni. Golgota, kálvária, vér, szög, kereszt gondolata tódult fel benne. Valami leírhatatlan remegés és bizonytalanság vett erőt rajta. A cigaretta elaludt és könnyei megeredtek.

Hová hajózol Pista? - visszhangzott fülében felesége Bori hangja.

És mikor jössz ismét haza? ... Itt állandóan bombáznak és a gyerekek úgy félnek.. Tudom, hogy te a Dunán biztonságban vagy, mert ott nem bombáznak... Vajon életben találsz-e bennünket amikor visszajössz? ... Vidd magaddal a ruháidat, az legalább megmarad neked, ha mi el is tűnünk ... Kimostam az ingeidet, mind a hármat ... a kék nadrágot is kikeféltem ... vidd el, de ugye visszajössz? ..Isten veled Pista... vigyázz magadra.. Irj ha tudsz... Mi nagyon szeretünk téged, tudod.. vigyázz magadra, a gyerekeknek apára van szükségük.. Isten áldjon...

Izzadt tenyeréhez ragadtak a biblia lapjai.. Abbahagyta a könyv gyúrását. Káromkodni és imádkozni szeretett volna egyszerre, de egyikhez sem volt hozzászokva. Könnyei is elapadtak. Teljesen üresnek érezte magát, elszakadva családtól, Istentől, barátoktól.

Felállt. Kinyitotta a kerékállás ajtaját. Az ismert dunaszag megcsapta orrát. Megizzadt ingét a friss éjjeli levegő hűtötte. Elemében érezte magát.

Innen nem messze, Budafoknál a Dunán született, menet közben. Uszálykormányos volt az apja. Amióta a maga lábán áll - és annak már huszonegy éve - állandóan hajózik.

A Dunán születtem és a Dunába fogok fulladni!?? - ütötte meg a rémes gondolat. *Mi-cso-da??... NEM, NEM és NEM!!!* - ordította torkaszakadtából a hömpölygő víz felé. *Itt a bibliám! Neked adom! De beléd nem fulladok!!* és bevágta az összegyűrt könyvecskét a hullámokba.

Vekkerórája sohasem volt. Doxa-órájával annyira összeszokott, hogy akármikor fel tudott ébredni ha lefekvés előtt elhatározta az időpontot. Nem csoda.. 1915-ben kapta ezt az órát a vasútnál, amikor tizenhat éves korában kocsifékező volt. Azóta ott ketyeg mellénye zsebében erős nikkelezett lánchoz kapcsolva.

Most is felébredt ötkor a kerékállás fapadján. Meggémberedett nyakát, lábát próbálta helyreigazítani, de neheze ére esett ... nem is sietett vele. Fekete csizmájában szurkáló lábujjait próbálta megszámolni .., de sikertelenül. Úgy bizsergett az egész lábfeje mintha szódavizet öntöttek volna a csizmájába. Fázott is egy kicsit, mert az ajtó nem volt egészen becsukva.

A kazángőz szürcsölését inkább érezte, mint hallotta.

Már van élet a masinában - gondolta.

Felállt. Összeacsapdosta karjait ötször, hatszor, aztán felrúgta az ajtót. Még mielőtt lement volna megrántotta kétszer a drótot és a gőz behördült a reggelbe.

Ebből balhé lesz! Már ötkor indulnunk kellett volna. - morfondírozott. *Nekünk nem sürgős. A németek intézkednek itt... és ha a német parancsnok nincs itt, akkor az az ő baja...* - fűzte tovább a gondolatait.

Lement a kajütjébe és kortyantott egyet a barackpálinkájából.

Mindig evvel kezdte a napot. Ha akarta volna, számolni tudta volna a napokat az üveg tartalmán, mert csak naponta egyszer látogatta meg az üveget. *Valamivel kezdeni kell az Úr-napját.* - szokta mondogatni otthon. Otthon, Óbudán is volt egy üveg pálinkája, de az gyorsabban fogyott, mert amikor a gyerekek köhögtek, kaptak kockacukrot pálinkával és szeszborogatást a mellükre. Ha a sósborszesz jó, akkor a pálinka is jó a gyerekeknek.. - ez volt Bori filozófiája.

Félhat felé járt az idő amikor Ziegler parancsnok a német rocsón megérkezett. Katonái tisztelegtek és Heil-eztek neki..., de csak az ő katonái. A gőzösön két német és hat magyar katona teljesített szolgálatot három napja. A németek a hajó orránál a magyarok a hajó faránál tartózkodtak a nap nagy részében. Soha nem beszéltek egymással és nem is köszöntek egymásnak. Kutya-macska barátság volt a viszonyuk.

Ziegler nagyon ki volt kenve feneve és lakcsizmáján visszatükröződött a nap. Valami fehérnépnél lehetett az éjjel, mert vörös szemei ellenére is jókedve volt.

Nem volt balhé. Inkább ő entschuldigezett a késésért és valami hivatalos tárgyalásról hazudozott.

A két hajófüty idejében felébresztette az uszálykormányosokat is, és a kis faházak sipkás kéményéből már szállt a füst. Valamelyik szalonnát sütött a szagról ítélve.

A gőzös hátracsapott kéményéből sűrű fekete füst gomolygott. Egy matróz tisztította a kémény fehér övét mintha valami sétahajótúrára indulnának. Csupa felesleges munka, különösen ezen az úton, de kell valamivel a legénységet foglalkoztatni. Két meztelen felsőtestű legény sikálta a fedélzet padlóját is.

Kocsis Laci - az egyik magyar baka - a hajó faránál a korláton gubbasztott és pecázott a Feri szakácstól kölcsönzött pecabottal. Feltette magának, hogy fog egy harminc kilós vizát. A honfoglalási történetekben hallott először erről a vérteshalról és azóta nem tudta kiverni a fejéből. Amióta kivezényelték erre a hajóra tétlenkedni, minden idejét pecázással töltötte, még menet közben is. Már

pecafejnek gúnyolták a többiek. Az utolsó három nap eredménye sajnos csak öt darab ponty volt. Ez is valami, és Ferit mindig rá lehetett venni, hogy megsüsse a halakat ... ő is szereti.

Ziegler parancsnok és Radányi kapitány a hajó jobboldalánál szavakkal párbajozott. Ziegler jókedve már eltűnt és bőrkesztyűs kezével csapdosta a korlátot. Valamin veszekedtek. Valószínűleg azon, hogy kinek mi a felelőssége. A szállítmány a németeké, a hajó a MEFTER-é. Ki hát itt a parancsnok? Bizonyos módon egyenrangúak voltak, de Radányi a Magyar Honvédelmi Minisztériumtól kapta az utasításait és abban egy szó sem volt a német parancsnokról.

Annyira ment a dolog, hogy Ziegler már a pisztolyával hadonászott.

Mit lehetett itt tenni? ... Radányi összecsapta a bokáját és kivörösödött arccal, rosszul rejtett gúnyjal szalutált: *Jawohl! Herr Übermeister!* - aztán sarkon fordulva felkiabált a kerékállásba: *Indulunk! Az Újpesti híd alatt fordulunk!*

Pista bácsi a telegráffal "lassan előre"-t jelzett a gépházba, és dudált. A gőzgép dugattyúi mozgásba kezdtek és a lapátok paskolták a Duna vizét. Megfeszültek a hajókötelek és amint az uszályok lassan úszni kezdtek kezdtek az uszályosok felhúzni a négykapás horgonyokat. Három-négy percen belül már minden uszály kész jelzett és a szerelvény távolodott a parttól.

A hajó orrán lebegett a háromszögű piros lobogó, veszélyes rakományt jelelve.

A hajóvezető, szokásához híven, beírta az indulási időpontot kis zsebnaptárjába, most 1944. május hatodikához.

Lassan dohogott a gőzös felfelé a vasúti híd felé, utána a két pár slepp. A balrafordulást a három rövid dudaszóra kezdték és ez nem okozott semmi nehézséget. Volt elég víz a tavaszi Dunában és az Óbudai-sziget csúcsa ideális hely a fordulásra. Minden fordulásnak meg van a maga taktikája és ezek a vízi emberek egymás gondolatát olvasva sportot űznek belőle. Az összmunkát már megszokták és szótlánul követik egymás cselekedeteit. Ilyenkor legalább történik valami ... egyébként csak órákat, félnapokat úsznak fel vagy le a változó de ismerős partok mellett.

A Margitsziget csúcsához közeledve Pista bácsi szeme vizsgálta a félbehagyott Árpád-híd vörös vasszerkezeteit. Az országban romtakarítással foglalkoztak most, nem pedig építéssel.

Erre a hídra is figyelnem kell majd a háború után - ha túlélem ... - járt fejében a gondolat.

Ösztönösen a jobboldali, óbudai Duna ágat választotta. Kibújva a Hajógyári-sziget alatt, szeme a Péter-Pál templomra esett. A partot vizsgálta.

Integet-e valaki? Ott van-e a Bori a gyerekekkel?

Tudta, hogy ez lehetetlenség, csak reggel fél hét volt, és honnan is tudná szegény, hogy pont most jön a hajó? De jól esett volna, ha valaki integetett volna neki... csak egy kicsit.

A part üres volt. A sóderrakások sárga kúpjain sziporkázott a reggeli nap. Minden olyan üres volt.

Hajóssapkáját megemelte, kétszer intett vele a part felé. *Szervusztok!* - suttogetta,

aztán alsókarjával letörölte a gyöngyöket a homlokáról.

Anyjára is gondolt. Nyolc évvel ezelőtt találkozott vele utoljára, akkor is csak titokban egy fél órára a román kórházban, ahol visszerét operálták szegénynek.

Pedig az utolsó években hányszor elhajózott Básiás mellett!

Román terület volt az most, tiltott föld számára. Amióta Imre öccse 28-ban megszökött a katonaságtól és átlépett Magyarországra, katonaszökevénynek volt nyilvántartva. Az ottani törvények szerint őt is elfoghatták volna az öccse helyett. Vigyáznia kellett. A hajót sohasem hagyta el Romániában, mert a nemzetközi folyó és a magyar hajó biztosította szabadságát.

Nem szerette a románokat e miatt, és a román hajókat sohasem köszöntötte dudával.

Szokásává vált, hogy lefelé menet mindig kikiabált szócsövön Básiásnál:

Halló, halló! Itt a Pista!

Aki hallja, mondja meg anyámnak, hogy üdvözlöm!

Három nap múlva jövünk vissza!

Itt a Pista, három nap múlva jövünk vissza!

Mindenki ismerte a kisvárosban a történetet és három nap múlva mindig várta anyja fehér főkötőjét lebegtetve. Mindig lelassított felfelé és szócsövön küldte csókjait és az unokákról a híreket. A választ csak a fehér kendő lebegése hozta. A hang nem jutott el a hajóig.

Milyen is az élet, az életem ... állandó búcsúzkodás, integetés. - töprengett magában. Hol itt vagyok, hol ott... Az otthon mindig vár és vonz, de a Dunán érzem magam legjobban... Nem is tudom, hogy mit fogok majd a parton csinálni, ha nyugdíjba megyek?.. Majd veszek egy ladikot aztán csónakázunk Borival ... A fenét! Bori nem tud úszni és fél a víztől is ... - hessentette el magától a gondolatot. Vajon Pista fiam is hajós lesz?... - csillant fel benne valami láng. Még csak hét éves, de minden érdekli a hajón.. különösen a gépház!...Nem csodálnám! Én már a negyedik generáció vagyok. Nagyapám tutajos volt, ükapám réves... Kitekerem a nyakát, ha hajós lesz!...- jutott eszébe felesége kuncogó zsörtölődése.

Elnevette magát.

Pista bááácsíí! Hozom a reggelit! - dugta be fejét Feri a kerékállásba. *Egyen! Addig fogom a kereket. Amíg Ziegler zabál odalent addig nyugalom van.*

Már elhagyták a déli összekötő vasúti hidat. Nem kellett a hídlábakra vigyázni.

Egyszerű de kiadós reggeli volt. Halpástétom, kenyér vöröshagymával, egy darabka szalonna paprikával, hozzá egy nagy csésze Cikória kávé. Így szerette.

A mohácsi Bakics Pál-tól vett éles halászbicskájával akkurátosan vagdalt a szalonnából és a paprikából miközben fejével a csepeli kikötő felé billentett.

Már megint bent van egy hajó 'kimágnesezésre'! Nem tudom miért néznek bennünket hülyének ezek az aknatudósok? Azt akarják velünk elhitetni, hogy mert éjjel valami öreg benzínmotort dörögtetnek a hajó mellett és levegőt fújnak a hajó alá, avval ki tudják szívni a hajóvas mágneseességét... Van biztos aki ezt elhiszi.. és jó pénzt keresnek ezek a cirkuszosok!... Na de én nem járok azért körbe ijesztgetni a legénységet, hogy az egész csak becsapás..

Dee... nincs mégis valami ellenszer az aknák ellen?... kérdezte Feri vigyázva, restelkedve hallható tudatlanságán.

ELLENSZER?! Dehogynem! Legalább annyi mint a pestis meg a kolera ellen..- brummogta Pista bácsi. Ha túléljük, akkor bennünk van az ellenszer. A feneség az, hogy minden akna külön van beállítva. Van amelyik az első hajó alatt robban, van amelyik felett elmehet kilenc hajó is és csak a tizediket csapja meg... Még ha tizenöt üres uszályt tólnánk magunk előtt, akkor sem lennénk biztonságban..

A koradélelőtti nap egy résen keresztül megvilágította Feri halászápadt arcát. Pista bácsi érezte, hogy nem kellett volna ilyesmivel traktálni ezt a fiatal srácot. Átölelte a szakács vállát.

Naaa... azért ne szarj be Feri!.. - próbált belé életet lehelni. Tudod, hogy tizenöt éve vezetek hajót. Ezek a pokolgépek gömbölyűek és legurulnak oda ahol legmélyebb a víz ... mi pedig most mindig a part mellett evezünk, ahol kevesebb a víz ... Inkább zátonyra viszem ezt a ladikot minthogy téged felrobbantsalak ...

Na! Kösz a reggeli ... Szaladj le és nézd meg mit csinál Ziegler a Lucifer ... - tuszkolta ki Ferit a kerékállásból.

Végre magára maradt. Utálattal töltötte el a gondolat, hogy a fedélzeten és a gépházban most emberek vannak. Azelőtt mindig élvezte a kirándulók, sétahajókázók társaságát, a fedélzeten rohangáló iskolás gyerekeket, a hajó orránál napozó hölgyeket. Szívesen osztotta meg velük a hajóút örömeit és mindig úgy érezte, hogy valami jót tesz ezeknek az embereknek. A szentendrei meg tótfalui kofák pedig egyenesen családtagoknak számítottak. Mindig csurrant csöppent tőlük eper, őszibarack vagy friss tojás a személyzetnek. Nem egyszer meghívták őt lagzira is.

Most kedve lett volna mindenkit elzavarni a hajóról ... elzavarni valahova biztonságba, haza családjukhoz, szeretőjükhöz. *Minek veszélyeztetni ennyi emberéletet csak azért, mert négy uszályra várnak a németek Baján?* - kavargott benne a düh.

A kerékállás homálya is zavarta.

Békeidőben jó kilátás volt innen a magasból. A nagy ablakokon keresztül a városok, mezők, erdők úsztak el a hajó mellett lomha kecsességgel. Innen tudott kacsingatni a sétahajókázó fiatalasszonyok magukkal hozott színházi látcsövébe. Innen figyelte a rohangászó felhők játékát és a villámok kiszámíthatatlan villogását.

Most vaslapokkal volt megerősítve a házikó minden oldalról és csak egy-egy résen keresztül jutott be valamennyi fény. Noha volt előnye a lapoknak, mert nem egyszer felfogta már a repülők gépágyú tüzét és a jugoszláv partizánok golyóit is, azért mégsem érezte magát biztonságban ebben az ökölnyi szegecsekkel megerősített kriptában.

Hol itt a vészkijárat? Hogyan jutok ki innen, ha valami légnyomás megcsavarja a lapokat? Észreveszik-e, hogy a hajót senki sem kormányozza, ha a résen mégis betéved egy golyó?.. - vesződött gondolataival és közben észre sem vette, hogy Radányi kapitány közben feljött és mögötte nagy Zeiss távcsövével vizsgálta a partokat. Kedvenc szórakozása volt a kukkerozás. Minden szabadidejét madarak

figyelésére fordította. Nem hiába titulálták ornitológusnak. Ismerte is a Duna környékének minden madarát, még a Fekete-tengeri deltánál is.

Most azonban nem madarakat fogott be a távcső kék lencséje. A Solt-Kalocsa-úton, Harta felé három vöröskeresztes mentőautó döcögött, körülbelül olyan sebességgel, mint a hajó. Láthatólag nem volt sürgős a dolguk. Mintha páciensekre várahoztak volna.

Bölcske előtt két rocsó szegődött a hajó mellé. Szócsövön felkiabálták a jelentést, hogy éjjel Harta és Mohács között angol repülő aknákat dobáltak a Dunába.

Pasztázzák már az aknaszedő repülőket a vizet? - kérdezte vissza Radányi.

Még nem! Csak délután kezdik! - volt a válasz.

Akkor mi addig lehorgonyozunk!.. - fordult Pista bácsi felé a kapitány. *Amint az az osztrák felfelé koptató hajó elment mellettünk megfordulunk!..* - volt a parancs.

Rendben van ... - jött a kurta válasz a hajóvezetőtől.

Hosszú dudaszóval jelezte az uszálykormányosoknak, hogy legyenek felkészülve a fordulásra.

Was ist los?.. - kiabált Ziegler a kerékállás felé. A lezajlott szóváltásokból nem értett semmit, de a dudahangból kivette, hogy valami készülöben van.

Vasz is lósz, vasz isz lósz te vagy a baj oka!.. - morogta Radányi és nem hamarkodva el lépéseit leereszkedett a fedélzetre.

A következő percek alatt ismét lejátszódott a háború esztelen embertelensége és veszélye.

A veszekedő parancsnokok felé egyik irányból a német katonák, a másik irányból a magyar katonák közeledtek - mindkét csoport lövésre kész fegyverrel, ujjuk a ravaszon. Halálra kész fiatal emberek tele gyűlölettel a másik iránt. Csoportokként puskájukkal fedezték saját parancsnokukat. Beléjükvert katonai összetartás...

A hang mindkét parancsnokba beleszorult.

Halálsápadtan álltak és mereven figyelték egymás arckifejezését. a pillanatnyi csend a vég fátyolát lebegtette.

A hajó felett elhúzó két Stuka fütyülése törte meg a dermesztő csendet.

In Ordnung! - billentett Radányi Ziegler felé, aztán felkiabált a hajóvezető felé.

Pista! Megyünk tovább... - a halálba ...

A katonák szétszéledtek. A hajó lapátja lustán verte a Duna tavaszi vizét. A nap nem sütött tovább ezen a napon.

A part mentén gyerekek futottak, szinte a hajó mellett és tudóskodva kiabáltak ...

Hajós bácsi! Ilyen közel a parthoz nem szokott itt hajó járn!

Jól tudta ezt a hajóvezető, de ez volt az egyetlen logikusan választható lehetőség

...

A hajó hulláma leszívta a vizet a parti nádasokról és a szárazon maradt halak tátogva küzdöttek az életért.

Csupán lépésben haladtak, szinte csak a víz vitte őket. Múltak a percek.

Lassan Harta ismert környéke bukkant fel, balparti mezőivel, apró erdejeivel.

A kerékállás keskeny részén látta a múlt összeszűkült lehetőségeit. Fiatalabb korában ezen a tájon szeretett volna egy házat venni. Itt a Duna dominálja a környezetet, lassú folyása nyugalmat áraszt. Itt jól lehet dobóhálóval halászni, vagy csak pecabottal várni a szerencsét.

A házból nem lett semmi, a halászgatásból nem lett semmi, és sok mindenből nem lett semmi. Nem keserűséggel gondolt erre, csupán a vágyakozás szele csapta meg. Vágyakozás a csend, az egyedüllét, a nyugalom, a biztonság, a dunai napfelkelte után..

Mi lenne, ha most beleugranák a vízbe és kiúsznák a partra?... Mi lenne, ha itt hagynám ezt a gőzöst?... Egy darabig csak elúszna, aztán úgyis ráfutna valami zátonyra ... attól nem lenne senkinek semmi baja. Mire lekaparják a homokzátonyról, addigra az aknákat is felszedték már ... és aztán én is lehetnék szökevény egész életemben, mint az öcsém? - francot!! ... gyerünk tovább!... Segítség Istenem!.. - tért vissza belé a józan ész.

Most közeledtek az 1546-os folyamkilométerhez ...

Háta mögött a padon most Kocsis Lacit cukkolta katonahaverja.

Viza, viza, viza a te fejed!... Na hány vizát fogtál?... Mikor hívsz már meg viza-vacsorára?.. Viza, viza ... víz a te fejed!

Fekve birkóztak és bokszolták egymást a keskeny padon.

Maradjatok már csendben!... Nem hallom az utasításokat!.. Mindjárt kirepítelek benneteket innen!.. - dördült fel Pista bácsi.

Szavának utolsó szótagát a hajó orrát szétrepítő akna húzta alá.

Még volt idő egy gondolatra ... *Még szerencse, hogy csak az orrát kapta el ...* és akkor robbant a második akna.

A magasból, reptében látta vagy csak érzékelte a kazánház robbanását - aztán elvesztette eszméletét.

A hideg víz felébresztette. Olajat, vizet köpdösve ösztönösen úszott egy padló rész felé. Elérte. Ereje csak arra volt, hogy felsőtestét felhúzza rá. Semmit sem érzett. Gőz és füst gomolygott körülötte. Kocsis Lacit látta egy ajtón állni és csak arra gondolt, hogy miért cirkuszoszik még mindig ez a hülye ...

A Pista bácsit mentsétek!.. Véres a víz utána!.. hallotta utoljára valaki kiabálását maga mellett - aztán ismét elvesztette eszméletét.

KALOCSA

A mosdó alatt feküdt vizesen, olajosan, vérben.

Feje zúgott, combjában az ütőeret egy csomóra kötött nyakkendő szorította el.

Két fehérköpenyes körvonal állt mellette, csak tompán hallotta a hangjukat.

Úgysem éli túl..., nem érdemes vele vesződni.. - mondta az egyik.

De főorvos úr!.. - könyörgött a másik - *próbáljuk meg! Hátha megmarad!*

Hát, ha nagyon akarja ... én a csodákban nem hiszek ...

Tessék!.. Magáé a beteg ... - volt a válasz.

Fülét eldugaszolta a megalvó vér. Ismét elvesztette eszméletét.

Az óbudai kislakás konyhájába csak évente kétszer sütött be a nap az ajtón keresztül. Május elején és augusztus végén. A tavaszt meg az ősz jelezte. Most itt volt a tavasz, a tavaszi hangulat. Délután négy óra volt.

Az asszony harisnyát stoppolt a baloldalát melengető napsütésben. A gyerekek ki-be rohángáltak a nyitott ajtón keresztül. A szederfa már virágzott az udvar közepén és a szomszéd macskája a langyos betonon nyújtózkodott.

Az udvarra postás lépett be. Kereste a 10-es számot, kezében távirat. gyakorlott szeme gyorsan megtalálta az ajtót és még mielőtt az asszony észrevette volna, ott állt előtte.

Kezít csókolom,... ezt magának küldték. - szólt félhivatalos hangon.

Az asszony elsápadt. Életében ez volt a harmadik távirat, amit kapott, és az a régi kettő annak idején rosszat jelentett, halált a családban.

Lába remegett már, amikor felállt, de azért szó nélkül bement a konyhába. A kredencből kivett egy pengőt, a postásnak adta és csak aztán tépte fel a sárga papírt.

FÉRJE KÉRI LÁTOGASSA MEG, KALOCSA KÓRHÁZ - csak ez volt a kurta értesítés.

Egy pillanatra ismét leült, erőt gyűjtött.

Negyvenöt éves férje sohasem volt beteg még, sohasem volt kórházban. Érezte, hogy a távirat balesetet jelent, de józan esze azt is magyarázta neki, hogy a távirat nem halálról értesít. Ösztönös szokásához híven kereste a csapásban a pozitívum szikráját. Cselekedett.

Még mielőtt összeszedte volna a gyerekeket, átment Világinéhez, aki éppen rétestésztával vesződött a konyhaasztalon. Ott is nyitva volt az ajtó.

Világiné! - szólt hozzá minden bevezetés nélkül. *A férjemet a mentők kórházba vitték Kalocsán. Vigyázzon egy két napig a gyerekekre. Én most elmegyek hozzá. Talán még elérek egy esti vonatot ... Tudja, a pénz ott van a fiókban ...*

Már ki is fordult, de visszalépett. *Még valamit! Telefonáljon holnap a szigeti Casinóba és mondja meg, hogy nem jövök dolgozni. Köszönöm.*

Világiné szóhoz sem jutott. Csak ott állt a rétestésztával a kezében mintha gyeplőt fogna. Egy kis idő után lerázta kötényéről a lisztet, megmosta kezét és átment segíteni az asszonynak. Nem először kellett neki vigyáznia a gyerekekre, de máskor mindig előzetes megbeszélés után.

A gyerekek tudták már a hírt. Apuka beteg vidéken és anyuka elmegy most meglátogatni.

A kis barna kuffer már tele volt gyorsan összekapkodott ruhával, fehérenművel, de még nyitva volt. Az asszony sűrke tavaszi kabátjában kilépett a kiszobából majd újságpapírba csomagolt tárgyat dugott a kufferbe és becsukta azt. Gyerekeit magához ölelte még egyszer és már ment is. Szeméből apró gyöngyök peregtek,

a napfény is zsenírozta most. Lelkéből eltűnt a tavaszi hangulat.

A Flórián mozi előtt intett egy taxinak. A sofőrtől érdeklődött a Kalocsa felé menő vonatokról, de az csak arra emlékezett, hogy van egy belgrádi gyors hat órákor. *Ezzel mindenestre el lehet jutni Kiskőrösre... ha nem lesz bombázás útközben - tette hozzá.*

A Keletiben nyüzsgött a szombat délutáni élet. Úgy érezte, hogy mindenki érkezik, senki sem megy a vonatok felé. Az embertömeg, mint az árvíz, szembe hömpölygött vele. Lökték, taszították a kiskufferes, vágányt keresgélő asszonyt. Utoljára negyvenháromban utazott innen a gyerekekkel reggel ötkor Erdélybe. Akkor mindenki egyirányban sietett vele és a gyerekek, mint a kiskacsák, topogtak utána. Mentek a nagypapához.

Óh hová lett az az ősz?.. Hová lett az a szilvaszüret?.. Hová lett az utazás öröme?.. Mi vár rád az út végén most Bori?.. - gomolygott benne a féleszméletlen kérdések sora.

A vonat már bent állt, de még volt vagy húsz perc az indulásig. Kívülről nézve volt elég hely mindenhol, de ő csak ment, ment, szinte öntudatlanul a piszkos zöld pullmankocsik mellett előre az ütemesen sóhajtozó mozdony felé. Odaérve a hágcsó fényesre kopott balusztrádjába kapaszkodott bal kezével. Szótlanul, mozdulatlanul állt ott. A fekete gépezet energiájából akart egy kicsit magának kifacsarni? Vagy csak valami a hajó kerékállására emlékeztette?

A mozdonyvezető egy darabig szótlanul nézte, majd bariton hangján leszólt hozzá. *Fiatalasszony! Segíthetek valamivel?*

Összerezcent. Fejét tagadóan megrázta és visszaindult.

A harmadik kocsit választotta. MEFTER igazolványával ingyen utazott a második osztályon. Két apáca mellett foglalt helyet. *Ezeknek sincs sok csomagja és legalább nem kell velük beszélgetni..* - gondolta.

Rikkancs és perces lármázott a vonat mellett. A peron kivilágított órájának nagymutatója csak lassan kúszott a tizenkettes felé. Egy darabig sürgette a mutatót, de belefáradt.

Mire felébredt, a vonat már Soroksárnál zakatolt. Csodálkozására az apácák helyén két katonatiszt ült. Halkan, hadi eseményekről beszélgettek, miközben pogácsát majszoltak. őt is kínálták, de udvariasan visszautasította. Nem volt éhes. Gondolatai is máshol jártak.

A kiskőrösi állomáson csak öt percre állt meg a gyors. Ezt tudta a kalauztól. Sietett is leszállni. Már sötétedett. A peront csak egy-egy elsötétített körte világította meg úgy ötven méterenként. A szerelvény eleje már szinte nyílt pályán volt. Mire a vasútállomás épületét szemével megtalálta a homályban, már el is ment a vonat.

Egyedül, lassú léptekkel az épület felé tartott. A váróteremből muzsikaszó szűrődött ki. Lakodalmas népség búcsúztatta az újházás bakát. Felesége fekete szlováknépi menyasszonyi ruhában ölelgette, csókolgatta.

Neki elege volt a fekete borús hangulatból. Nem ment be a váróterembe. A pénztárt kereste.

Az épület előtti padon a két eltűnt fehérfityulás apácára bukkant. Az egyik felállt, eléje ment és megszólította. *Kedves útitársnő ... ne haragudjon, hogy elmentünk a kupéból ... Nem maga miatt!.. Tudja...mi szerettünk volna valamit harapni, de rendünk tiltja, hogy mások előtt együnk.. és ott volt az a két tiszt is ... Átmentünk egy másik fülkébe.*

Oh!.. Nem tesz semmit ... - hessegette ő el a bocsánatkérést. Nekem sem volt kedvem beszélgetni ma. Rosszat jelentő távirat az oka a mai utazásomnak... Semmit sem tudok, csak azt, hogy a férjem kórházban van Kalocsán... Tudja a nővér, hogy mikor megy vonat oda?..

Hát az bizony csak körülbelül két óra múlva... ha nem késik..

De tudja mit?... Mi is arra megyünk. Miértünk jön egy autó a rendházból. Elvisszük szívesen! Van hely a kocsiban.

Óh, hogyan köszönjem meg? Az angyalok küldték önöket ... MIndig jön valami nem várt segítség.. Köszönöm!

Még be sem fejezte hálálkodását, ott állt már a rendház fekete mercédesze.

A kórház főbejáratánál fogadta a hír; A Bánffy gőzös aknára futott Harta alatt. Csak öt embert sikerült kimenteni...

Fiatal, fáradt szemű orvos vezette fel a hatos kórterembe.

Asszonyom ...- kezdte minden bevezetés nélkül - mi reméljük, hogy a férje életben marad. De nagyon sok vért vesztett... Legyen mindenre elkészülve..

De mégis... milyen sebei vannak, doktor úr?

Hát amit idáig felfedeztünk az nem valami biztató...

Karonfogta az asszonyt erős fiatal kezével és folytatta:

Jobb lába bokától lefelé hiányzik, bal lába hét helyen törve, bal karja és keze több helyen törve. De hála Istennek, sem a fején sem a belső részeken nem látható sérülés - tette hozzá gyorsan. Ezért bizakodunk... Csak egy fél órával ezelőtt hozták fel a műtőből. Ne várja, hogy beszélni tud vele.

A négyágyas sebészeti kórterem elsötétített ablakain belül csak az éjszakai kékes világítás adta a körvonalakat. Az ügyeletes ápolónővér eléje jött és az ágyhoz vezette.

Még alszik a férje - suttogta. Lehet, hogy csak reggel felé ébred fel. Nagyon jó, hogy ilyen gyorsan jött, mert az első krízis a felébredéskor szokott jelentkezni.

A kórház nyomott hangulata megbénította. Ő csak a kórházi szülőszobákat ismerte, ahol öt-hat napig mozdulatlanul kellett feküdnie minden szülés után, de betegnek sohasem érezte magát, csak ápoltnak. Itt betegek feküdtek, köztük mozdulatlan férje.

Azt sem vette észre, hogy az ápolónő egy székre ültette. A hosszú délután után a percek most óráknak tündek.

Az ápolónő suttogása ébresztette fel kábultságából.

Hozhatok valami vacsorát? - kérdezte.

Csak teát kért és engedélyt, hogy a kórteremben maradjon. Akkor még nem tudta, hogy ez a kérelem az ő hathetes kálváriájának a kezdete.

Kufferjából elővette az újságpapírba csomagolt segítségét, a havasi fenyőből született fakeresztet. Apja faragta neki amikor tizenhat éves korában elhagyta Bogárfalvát és Pestre ment fel pénzt keresni.

Most bedugta azt az ág végéhez a hiányzó láb mellé és leült várni. Zsebkezdőjével törölgette az alvó férfi izzadt homlokát. Álom nem jött a szemére. Gondolatai napokat, évtizedeket ugrottak. Hol a múlt örvendeztette, hol a jövő rémisztette.

A felkelő napot harangszó előzte meg. Vasárnap volt. Az ébredő beteget a hideg rázta: *Mentsétek a fiúkat!... Vigyázz, robban a kazán!... Bori vigyázz a gyerekekre!... Gyűjtsatok villanyt, olyan sötét van!... Hol a fekete cipőm?... Oltsátok el a villanyt!..* - beszélt álmában szaggatva, lihegve, majd a hidegrázás is abbamaradt és feküdt tovább mozdulatlan testtel.

Utoljára az első bombázáskor hallotta félálmban kiabálni otthon. Akkor kiugrott az ágyból és a nyitott ablakból kiabálta a szomszédoknak, hogy oltsák el a villanyt, noha az egész város minden utcája ki volt világítva. Ezen most elmosolyodott akaratlanul, de rögtön könnybe lábadt a szeme. Eszébe jutott, hogy a jövőben nem lesz alkalma csak úgy kiugrani az ágyból.

Az ápolónők már befejezték a többi beteg reggeli mosdatását, etetését. A félrehúzott függönyök sem tartották már vissza a reggeli napsugarat, amikor kinyitotta szemét.

Először csak a mennyezetet nézte, majd megakadt a szeme az asszonyon.

Bori! Hol vagytok? - kérdezte halkán, váratlan nyugalommal.

Az asszony megcsókolta és csak annyit mondott: *Kalocsán a kórházban. Jó kezekben. Aludj csak, én itt vagyok melletted.*

A beteg lehúnyta szemét és ismét álomba merült.

Észrevétlenül ott állt az ág végénél a fiatal orvos akivel előző nap is találkozott.

Van egy üres szolgálati szobánk itt a kórterem mellett. Talán jobb lenne ha ott egy kicsit lepihenne, asszonyom.. - szólt hozzá kedvesen. *Amúgy is mindjárt vizit lesz.* Először egy pillanatra felmerült benne a gondolat, hogy ez csak csel és el akarják távolítani őt a férjétől. De aztán győzött benne a fáradság.

Köszönöm. Úgysem tudok most itt mit tenni.. - mondta, és fogva kis cuccát elindult az orvos után.

A kis ügyeletes szoba asztalán ott volt a neki szánt reggeli és mellette frissen szedett fehérorgona csokor. *A szomszéd leányiskolából küldték ezt magának a kedvesnővérek.* - mondta az orvos és becsukta maga mögött az ajtót.

Megmosta kezét, arcát. Ivott a teából és ledőlt az ágyra. Jól esett neki, hogy a nap rásütött. *Csak egy kicsit* - gondolta - *aztán megint bemegyek hozzá.*

A nap már a szoba túlsó falára kúszott át, amikor felébresztették. *A férje ébren van és szeretne magával beszélni ...* - szólt hozzá egy alacsony termetű barna szemű ápolónő.

Úgy kelt fel az ágyról mintha sohasem aludt volna és már sietett is az ápolónő után. A kórterem most nagyobbak tűnt, mint előző este. Szaladni szeretett

volna, hogy gyorsabban az ágyhoz érjen, de azért tartotta a két lépés távolságot a nővér mögött. Érzelmei így is megelőzték lábait. Az üdvözlés elmaradt.

A férfi ép jobb kezével, erő nélkül ölelte feleséget és vádolta önmagát.

Bori ... aknára vittem a hajót és a fiúkat ...- Hangja elcsuklott és könnyei apró gyöngyökben gördültek le a fehér párnára.

Ugyan, ugyan Pista!.. Nem a te hibád!... Örülök, hogy élsz ... - próbálta vigasztalni az asszony, miközben mindketten csendesen sírtak.

Először látta férjét sírni és erre nem volt elkészülve. Lába reszketett és vigasztaló szavainak nem volt ereje. Valahogy úgy érezte, hogy ennek előbb utóbb be kellett következnie. Évtizedeken át búcsúztatta és féltette férjét, aki mindig jókedvűen ment a Dunára és jókedvűen jött haza, mintha szerelmétől jönne. Maga előtt mindig titkolta, hogy féltékeny a Dunára. Szerette volna kicsavarni férjét a Duna ölelő karjaiból, de arra is emlékezett, hogy maga választotta ezt az életet. Na meg aztán büszke is volt kedvesére, a dunai hajósra.

Most visszaadta neki a Duna a férjét, de hogyan! Roncsokban dobta partra, és most hallhatta távolról a folyó zúgását, csobogó gúnyolódását:

Tessék te parti lény, itt van, nincs többé rá szükségem. Nekem még van sok más szerelmes hajóslegényem, akiket élvezhetek! De egészen a tied úgysem lesz soha!

És férje könnyei mögött ott volt a búcsúzás, az elválás bánata.

Huszonnégy év örömmel teli felejthetetlen múltja zárult most le. Eddigi életét arra áldozta, hogy a folyó minden titkát és szépségét felfedezze. Éveken keresztül tanult, hogy megszerezze mind a négy Duna szakasz hajóvezetői vizsgáját. Így aztán élvezhette hölgyét Passautól Reni-ig.

Mindig élvezte a folyó tavaszi rohanó zabolátlanságát, rozsdásbarna hullámainak mindent elsodró fiatal erejét. Élvezte nyári hízelgését, langyos csendes kecsekedését a rajta ringó ladikok és hajók felé, kellemes csobogását, ami a parti fűzek alatt paskoló gyerekek sikolyát is visszhangozta. Szerette a hölgy komor téli zúgását is, amint jégtáblákat dobált hajónak, hídlábnak. Néha egy kicsit félt is tőle, amikor erejét és büszkeségét fitogtatta a Vaskapunál.

Ez most mind a múlté.

Milyen választ lehet adni az ilyen búcsúzkodásra?... Vegyen részt a szomorúságában?... Mivel lehet egy embert vigasztalni amikor világa összedülőben van?.. Hol a fény, amely mindenhol világít?... Hol a segítség?... Hol a remény?...

És akkor megindult belőle a szó ...

Te Pista!... Lehet, hogy a Dunád most fojtogatott, de megint kitoltál vele és te győztél - te büdös gyorsúszó!... - kacérkodott meleg hangján.

Emlékszel, amikor huszonötben a visegrádi kikötőnél beleugrottál mellőlem a Dunába?... Percek teltek el és nem jöttél fel a víz alól ... már azt hittem belefúlladtál!... Még most is remegek az izgalomtól ... Te meg a hajó alatt átúsztál a túlsó oldalra, kimásztál és pillanatok alatt belebújtál szép fehér vászonnadrágodba és kék trikódba, és mintha semmi sem történt volna,

*kezitcsokolommal köszöntöttél a hátam mögött ...
Ez vagy te!... Slussz-passz!*

Megtört a jég! A férfi, könnyei mögött, mély kacagásba kezdett. Elindult benne a vérkeringés.

A fene egye meg az egészset!... Szerezz valahonnan egy cigit, aztán mesélj a gyerekről!.. - szólt szinte parancsoló hangon.

A kórterem hangulata egy csapásra megváltozott. Ketten hárman felültek az ágyban. Az egyik beteg odacsoszogott és török cigarettájával kínálta nem csak őt, hanem a többieket is. Mindenki beszélt, viccelt.. és a 'dohányozni tilos' tábla alatt gomolygott a cigarettafüst.

Az ápolónő bedugta a fejét az ajtón, de még mielőtt szólt volna, jelentették neki, hogy ez csak a vasárnapi templomi füstölést helyettesíti.

Megcsóválta a fejét és behúzta maga mögött az ajtót.

Azon délután senki sem húzta meg a hívó csengőt a kórteremben.

Három hét után semmi javulás, csak komplikációk. Már nyolcadszor operálták, rövidítették végtagjait. Jobb lába begennyesedett és már másodszor fűrészelték tíz centiméterrel feljebb. A balláb hét törése üszkösödni kezdett, ezt csak térd feletti vágással tudták megállítani. Bal kezén a mutatóujj rosszul forrt össze, ismét törni kellett. Szilánkok vándoroltak testében egyik helyről a másikra és kutatni kellett utánuk. A hőtáblán az ábra harminchét és negyven között ugrált két-három óránkénti ciklusban. A tüdőgyulladás veszélye is ott lebegett a beteg felett, aki életében idáig még nem feküdt ágyban hat óránál többet.

Már három hete ült mellette felesége éjjel nappal. Etette, mosdatta és amikor egy egy félórára elaludt a beteg, kiment sirni és imádkozni. Az egész kórterem Bori nénije lett a fizetés nélküli önkéntes ápolónő.

Egy beteg neki nem volt elég. Ha már amúgy is itt volt, megszolgált a napi élelemért.

Mindig szolgált életében. Legidősebb lévén, a hét testvér mellett megszokta, hogy segítsen itt ott. Pénz sem volt sok az erdélyi havasok aljában és már tizenhat éves korában beállt szolgálni a nagynénjéhez Pesten. Azóta szolgált téli vendéglőkben, nyári büfékben, szolgált otthon a családnak, segített a rokonoknak, szomszédoknak, segített mindenkinek. Egy pillanatra sem állt meg.

Itt is tevékenykedett. Férfjét ápolta, a harmadik ágyon Lajos bácsi villámsújtotta hátát kenegette, Miska gyerek kaszával elvágott lábát emelgette mosdatás közben és hordta a vizesborogatást Áron úrnak, akit a bikája döfött oldalba.

Munkahelyéről szabadságot kért, de tudta, hogy úgysem megy oda vissza, mert amióta feleségét elvitték a nyilasok, azóta minden megváltozott.

Gyerekeit sem látta már három hete, de azok jó kezekben voltak.

Műtéttől műtéig halasztgatta a hazautazást, mert el akarta hozni a csemetéket az apjukhoz. Küzdött benne az anya, feleség és ápolónő hármassága. Nem ellentmondó küzdelem volt ez, inkább az alkalmat várta, hogy összhangba hozza mind a hármat.

Már elintézte a környékbeli iskolákban, hogy a gyerekeket befogadják a következő hetekben, csak még a lakás kérdése nem volt megoldva. Addig pedig nem akarta őket költöztetni. De itt is jött a segítség, mint sokszor máskor.

A kedvesnővérek a szomszédban már megbeszélték maguk között, csak még nem mondták neki, hogy Erzszi lánya bent lakhat az otthonban ingyen, amíg az ápolásra szükség van. A foktői ismerősök is készen álltak, csak nem tudták, hogy hogyan terjesszék fel az ajánlatot, hogy a két kisebbik gyereket szívesen magukhoz vennék. Az embereknek sokszor nehezebb a segítséget felajánlani, mint segítséget kérni. Hogy miért? Talán félnek a visszautasítástól.

Az Írás mondja: 'Kérjétek és adatik.' De arról sehol egy szó sincs, hogy: 'Ajánljátok fel segítségeteket és elfogadtatik.'

Pedig ő milyen örömmel elfogadta, amikor végre előhozakodtak vele.

Eljött az első látogatás napja is. Megint vasárnap volt.

Kalocsán, a vasútállomás épülete mögött öltöztette át gyerekeit a kofferben hozott szépruhákba. Tizenkét éves Erzszi lánya segédkezett a két kicsi öltöztetésénél. A hétéves Pista matrózruhában ugrált már és az öt éves Bori kis fehér szoknyáját próbálgatta tükör hiányában az állomás üvegajtójánál.

Aztán nem szabad sírni apukánál!.. - mondta fészülés közben, de önmaga dugva törölgette könnyeit.

A kis csapat apró tagjai illedelmesen csendben topogtak a hosszú folyosón az elsőemeleti kórterem ajtaja felé. Minden ismeretlen volt itt a számukra. Nem tudták, hogy mi vár rájuk és hogy miért kellene sírni ha szabadna. Idáig még mindig apjuk jött haza vidáman utazásaiból és mindig hozott nekik valami apróságot; egy nyúl farkat, zenélő dobozt, cukorkát vagy színes ceruzát. Most ők utaztak apjukhoz, jöttek szép ruhában, de nem szabad sírni... Nem értették.

A kórterem ajtaja előtt egy pillanatra megállt az asszony. Egy darabig rendezgette a gyerekek ruháit szó nélkül, mindegyiknek adott egy puszit, majd kinyitotta előttük az ajtót.

A három csemete egymás kezét fogva csak állt szótlanul, anyjuk arcát vizsgálgatva.

Na gyertek be! Apuka vár már rátok!.. - tuszkolta őket egy kicsit.

De azok nem mozdultak. Talán érezték, hogy életük most új fordulatot vesz.

Az ápolónő jött segítségükre. Széles mosollyal, karját ölelésre tárva jött feléjük.

Szervusztok gyerekek!.. Már vártunk benneteket!.. Te vagy az Erzszi., te vagy a Bori., te vagy a Pista.. Igaz?... - kacsintott rájuk. *Ugye, hogy kitaláltam a neveteket?..*

Igent bólogattak az aprók és nagyon csodálkoztak, hogy eltalálta a nevüket.

Na gyertek!.. - és odavezette őket apjukhoz, aki nyakát nyújtogatva már a hangok irányába figyelt.

Jobb kezével egyenként átölelte csemetéit és viccelődött velük egy darabig mondván, hogy jó, hogy jöttek, mert itt csak csupa öreg bácsi fekszik és nincs

kivel játszania ... Na meg fűtyülni sem szabad, mert felébreszti a többi beteget.

A folyosóra sem lehet kimenni fűtyülni?.. - jött a gyors kérdés a kis Boritól.

A férfi arcáról eltűnt a gyerekeknek szánt színészi mosoly. Most mindenki a választ várta.

Tudod kislányom ... - kezdte halkán az elkerülhetetlen felvilágosítást. *nagyon szívesen kimennék fűtyörészni a folyosóra, de ... apukának nincs lába ... elvitte az akna... Most nem tudok járni..*

A három pár gyerekszem először mereven, de később kíváncsian kezdett nézegetni az ágy vége felé, ahol a kórházi dunyha fedte a számukra meglepő tény.

Nem mertek bekukucskálni a dunyha alá, csak kezükkel tapogatták felülről és talán azt hitték, hogy ez is csak viccelődés és becsapás, mint az oly sokszor megtörtént otthon. Apjuk mindig lódtotta őket valamivel, például, hogy a kínaiak lefordított mélytányérból eszik a levest mert akkor nem hűl ki olyan gyorsan, - vagy pedig a mese a tízujjas kesztyűről, amit ketten is használhatnak egyszerre... A vége mindig kacagás lett amikor kisült, hogy csak tréfa volt.

De a dunyha alatt tényleg nem volt láb!

Erzsi megemelte a dunyha csücskét, aztán egymás után bekukucskáltak a sötétbe ahonnan a két fehérkötésbe bugyolált csonk világított feléjük.

Megeredt a praktikus kérdések zápora a gyerekek szájából.

Mire tetszik akkor a cipőt felhúzni? Ugye akkor nem kell minden este lábat mosni mint nekünk?.. A halak ették meg a lábukat, mint a szalmakalapot tavaly?...

Kérdések, amire nem volt válasz, kérdések gyerekszájából, de őszinte érdeklődéssel.

Már el is felejtették a vasútállomási figyelmeztetést.

A gyerekek nem vették észre, hogy amíg anyjuk egy kicsit eltávolodva zsebkendőbe szipogott, addig apjuk szeme a könnyfátyolon keresztül már velük együtt a jövőt és a megoldásokat kereste.

Amíg a párna alól cukorkát osztott nekik, kezdett benne alakulni a jövő reménye. Hazajutni minél előbb és rokkantan is a családnál maradni.

A fene egye meg ezt a háborút ... majd én megmutatom, hogy milyen hajóslegény vagyok!.. Velem nem tol ki sem a Duna, sem az akna!.. Majd én megmutatom ... - rohangásztak gondolatai, miközben a távolból idehallatszó, kelet felé csattogó tankok lánctalpa írta a következő nemzedék sorsát az utak margójába.

A KISKOCSI

A hó lassan szállingózott, próbálta befedni a város nyomorúságát és tompítani a távoli ágyúdörgés éhes gyomorhoz hasonló korgását.

Négy fok hideg lehet, mert csak a bal kislábujjam fázik ... - vetette oda Karcsi, miközben lisztből fehér rövid nadrágja zsebében valamit keresett. A kis Pistán kívül senki sem figyelt rá. A szemközti ház részben kibombázott pékségéből jött. Az éjjeli liszthordástól nem csak a nadrágja, de még az arca is fehér volt.

Két hete indult meg a kenyérsütés, amikor az orosz katonák valahonnan egy

teherautó lisztet hoztak. A kenyereket a fontra szállították és a 14-16 éves munkások napibéréért egy kétkilós kenyér tette ki. Istenáldásnak számítottak a 15 éves gyerekek, a kenyérszerzők ...

Csak Pista leste Karcsit, hogy mi után kutat a zsebében. Tudta, hogy az a zseb a világ legnagyobb zsebe. Anyja bővítette ki neki, céltudatosan. Rántásba is kellett a liszt ...

Meg van!.. - súgta oda. Kapd be gyorsan!..

Egy félmaroknyi, idomtalan, de bucihoz hasonló kenyérdarabkát dugott a kissrác kezébe. Meleg volt az, lehet hogy azért, mert talán már órák óta rejtegette a zsebében az elcsórt kincset. És neki adta!

Jó, hogy van nekem egy hét évvel idősebb haverom.. - gondolta, és félrevonult az udvar közepén tevékenykedő csoporttól. Mintha az eget vizsgálná, apró szájmozgásokkal, lassan, áhitatosan majszolta a reggelit.

Az udvar közepén áló nagy szederfa csúzlihoz hasonló csupasz ágai között valami rózsaszínű ruhadarabon akadt meg a szeme. A második emelet magasságában lebegett. Anyja selyem hálóingéhez hasonlított. Csodálkozott, hogy hogyan kerülhetett az oda. Ők a földszinten laktak. Rég nem látta már azt a ruhadarabot, de szaga, hűvössége megcsapta most. Évekkel ezelőtt, amikor anyja későn jött haza a munkából, avval a ruhadarabbal aludt el. A sötét szobában biztonságot adott. Mindig úgy érezte, hogy csak egy ilyen hálóing van a világon... és most a fa ágai között lebegne biztonsága?..

Dehogyanis ... biztos valahonnan a szél hozta ide ..., vagy talán a huszonhét belövés egyike fújta ki valamelyik lakásból ... - bizonygatta magának ...

Pista!.. Ne bármészköd!.. Gyere ide és fogd meg a rudat, hogy ne billegjen ez a láda!.. - szólt rá anyja.

A kis csoport már behúzódott az udvar sarkába a Csuka család ajtaja elé. Itt a hótól többé-kevésbé letakarított betonjárdán szerelték a ládát, a járművet. Csak asszonyok sűrögtek forogtak ott, férfi egy sem. A férjeket, apákat elvitték katonának, fogolynak vagy valami munkatáborba. Az utolsó félévben csak asszonyok, öregek és gyerekek népesítették be az óvóhelyet. Semmi hír a férfiakról és a könnyek is látszólag beszáradtak már ..., vagy csak tartalékolták a viszontlátás idejére.

Gyerek annál több, és most mind ott érdeklődött. A Klári, a Zsuzsi, a Rudi meg a Laci, a Gabi és Bori. Tibi, Feri és a kis Teri. A hosszú pincei hetek után, amikor csak dominóztak, veszekedtek, bepisiltek a félelemtől ... most végre történt valami érdekes. Szerelték a kiskocsit.

Mindenki tudta, hogy a kocsi létezik, de már szinte feledésbe ment. Darabokra szédszedve dugták el, hogy ne kelljen leadni mint minden más járművet és biciklit. Az egyik kereke a Pistáéknál volt, rúdja a padláson, oldaldeszkái rögtönzött gyerekágy alját képezték idáig. Ki volt most a tulajdonos? Senki és mindenki.

Előkerültek a srófok, csavarok, szögek. Orlicsekné, a cipész felesége, kölcsönadta férje kalapácsát és még egy franciakulcs is előkerült. Egy

biciklipumpa kézről-kézre járt a gyerekek között. Egymást fújták vele. A kerekekkel is próbálkoztak de sikertelenül. Az egyik kerékben a szelep biztos be volt dugulva, a másikkól meg egyenesen hiányzott. Fogalmuk sem volt, hogy hogyan működik az ilyesmi. Felváltva kínlódtak az építők.

Grigórij hadnagy a lépcsőház falának támaszkodva, fáradt szemekkel figyelte az asszonyok tevékenységét. Néha el is szunyókált úgy álltában. Cigaretája is elparázslott a karba tett keze ujjai között. Nem értette a magyar szavakat és számára az idegen beszéd álmosítóan hathatott. Tudta azonban, hogy miről van szó. Már három hete ott lakott a házban és onnan szervezte az utánpótlást a Bécs felé haladó szovjet csapatok számára. A ház lakóinak is jutott itt-ott liszt, cukor meg valami kávéhoz hasonló fekete ital.

Harminc körül lehetett és otthon valahol várta a kislánya Aljona. Mutatott képet is róla. Pista gyerek egyszer látta sírni is.

A tilalom ellenére egyszer felszökött a pincéből az udvarra. Ott, a poroló mellett egy széken ült egy számára ismeretlen öreg, talán nyolcvan éves öreg bácsi. Egy este a lövöldözések között botladozott be a házba igen legyengülve. Pista anyja adott neki egy kis meleg húslevest csészében. Nehezen beszélt, de kivették tört mondataiból, hogy a Volga mellett született és a húszas években került Magyarországra. Lakásán most a részeg orosz katonák igen megverték, mert a fali képeiből látták, hogy a kommunizmus elől menekült annak idején. Az éjszaka folyamán meghalt. Eltemetni nem lehetett és az asszonyok kitétték az udvarra a széken megmerevedve. Ott ült tizenöt fokos hidegben... Grigórij mellette állt és valami melankólikus dallamot zümmögött előre hátra billegetve felsötétét... és folytak a könnyei. Talán nagyapjára gondolt?

Nem vette észre a srácot és az visszasomfordált a sötét pincébe.

A kerekekkel való kínlódásukat látva kikiabált valamit a kapu előtt őrt álló katonának aki, szeges bakancsát csúsztatva a bejárat kövein, bevándorolt. Röviden diskutáltak. A katona ismét kicsoszogott és nem telt el sok idő, megint ott volt egy bicikli rozsdás roncsaival. Tank vagy teherautó mehetett át rajta, mert hátsó kereke nyolcasra hasonlított, kormányja és első villája lapos volt. De volt benne két szelep! Géppisztolyát a sarokba állította és kicserélte a szelepeket. Még fel is fújta. És a gumik tartották a levegőt!

Készen volt a jármű. Nem nagy. Hossza szélessége seprűnyél hosszát tette ki és a két biciklikerek magasabb volt a láda pereménél. Mindjárt ki is próbálták. Két gyerek elfért benne, de a lábaknak nem sok hely volt benne.

Nem baj. - mondta Bori néni - *akinek készült annak úgy sincs lába.*

Valahol az első emeleten a kitörött ablakok mögött megszólalt egy vekkeróra. Csörgött, csörgött...

Időre kész lettünk.. - mondta Csukáné, mintha ő állította volna be az órát.

Időre? Hetek óta nem tudták, hogy nappal van-e vagy éjszaka. Az idő elvesztette jelentőségét. Semmi sem volt sürgős. A végzetet, az utolsó bombát senki sem akarta sürgetni. A múlt, a jelen és a bizonytalan jövő összefolyt, csak a most létezett. A kisgyerekek sem ismerték az órát. Idáig senki sem foglalkozott avval,

hogy nekik az órát tanítsa. Volt felkelés, wc a vödörbe, bableves melengetés a harmincöt ember egyetlen vaskályháján és várakozás, végtelen várakozás a pincében. Amikor a ház remegett, templomi énekbe kezdte a felnőttek ...- 'Nagy Asszonyunk, hazááánk remééénye.... bús nemzeted, tehozzád esd...' - hullámozott az ének. Aztán csend, halotti csend.

Tehát a kocsi időre kész lett.

Bele párnákat, pokrócokat raktak az asszonyok és a kis csapat elindult. Minden gyerek - és négyen voltak - kapott egy kis zacskó száraz kenyeret az útra.

Amíg azt rágcsáljátok, legalább nem unatkoztok. Valószínűleg csak estefelé érünk vissza ... - mondta Bori néni, és elfordulva tőlük még hozzátette ... - *ha Isten is úgy akarja ...*

Még bedugott egy csatos üveg forraltvizet is a kiskocsi sarkába.

Várkonyiné húzta a kocsit, Bori néni tolt. Néha váltottak, a gyerekek pedig, legalábbis az út elején, felváltva trónoltak a járgányon és élvezték a láda billegését. Számukra úgy hatott, mintha világkörüli útra indultak volna. A felnőttek számára ott lógott a levegőben a veszély, a bizonytalanság, a kétségbeesés, de a győzelem lehetősége is.

Meg van a levél?.. - vetette oda Várkonyiné, noha tudta, hogy azt a levelet Bori néni nem felejthette el. Attól függött, hogy mi fog történni ma.

Igen ... - válaszolt, és mintha magának beszélne folytatta ... - *az Isten majd megjutalmazza Grigórijt, hogy ilyen kedves hozzánk. Meg is tagadhatta volna kérelmünket ... Még jó, hogy a Szlovákné tud egy kicsit oroszul és megmagyarázta neki ... Nagy intelligenciája van ennek az embernek, és nagyon kedves ember... Kár, hogy a jövő héten már továbbmennek ők is Bécs felé.*

Biztos, hogy azt írta a levélbe, amit a Szlovákné mondott? Mi egy szót sem értünk belőle ... - dűnnyögött Várkonyiné.

Az asszony biztos volt a dolgában.

Én nem kételkedem ... idáig csak jót tett nekünk ... És neki is van családja ... őt is hazavárja a felesége meg a kislánya ... Tudja, hogy mit jelent egy apa a gyerekek számára ... Valami olyant is mondott, hogy még ha nyomorékon is, de ő is szeretné látni Aljonát meg feleségét Irinát. Megadta a címét is ... valahonnan Tjernikovsk környékéről származik ... Majd a háború után megkeresem a térképen ...

Közben már majdnem az Árpád Gimnáziumhoz értek. A hószállingózás elállt, de az eget komor szürke felhők fedték. Emberekkel még nem találkoztak. Senkinek sem volt keresnivalója az utcán. Mindenki félt.

Az út közepén haladva kerülgették a tetőcserepeket, üvegeket, gránáthüvelyeket. Kidőlt kapú feküdt az egyik járdán, két szárnya felfelé kinyitva. Távolról úgy nézett ki mint Noé bárkája amit elhagytak az állatok.

Egy darabig egy hosszúszőrű fekete sánta kutya követte őket. Nehezére esett a bicegés, lemaradt. Leült az út közepére és lábát nyalogatta. Hadirokkant volt.

A Bécsi-úton kifelé katonai autók és lánctalpas gépezetek dübörögtek. Egyik-másik ágyút húzott maga után. Egy katona sem nézett a csoportra. Az ilyesmi már nem volt látvány a számukra ...

Elhaladtak az Újlaki mozi előtt. A felszaggatott villamossínek mellett két döglött ló feküdt. Az egyiknek hiányzott a feje, a másiknak a bal hátsó combja. A hidegben még nem búzlóttek. Nem is biztos, hogy a gránát vitte el a húsdarabokat. Lehet, hogy a környékeliek vágták ki és most valamelyik pincében főzték a húslevest. Senki sem, még a kocsi mellett baktató gyerekek sem szóltak semmit. Lacinak pisilnie kellett.

Ha már úgyis állunk, akkor mindnyájan elvégezhetjük a dolgunkat. - mondta anyja.

A kislányok az Újlaki templom fala mellett lévő törmelékkel locsolták, a két kislánynak nem kellett. A két asszony elbújt egy kerítés mellé, de csak annyira, hogy azérta fehér alsótestek kivilágítottak. A gyerekek kuncogtak, mert még ilyent nem láttak.

Már tizenegy felé járt az idő amikor a Várhoz közeledtek hátulról. Ezt az oldalát a hegynek nem ismerték a felnőttek sem. Idáig még csak a dunai oldalról látták azt, pedig már évtizedek óta a fővárosban éltek. Mindenfelé romok, tető nélküli házak.

Bori nénye húzta most a kocsit, valamiképpen ösztöne vezette. Kerülgette azokat az utcákat ahol sok katona volt. Féltette a járművet.

A cél a budavári sziklakórház volt.

Tudták, hogy ilyen létezik. Amikor december 24.-én utoljára látogatták meg a rokkantat a János-kórházban, megsúgta, hogy oda fogják vinni - ha marad még addigra mentőautó. Sejtelmes volt az ügy. Sűgva beszélt arról a kórházról, noha senki sem volt a kórteremben. Az ápolók hazamentek, a mozgásképes betegek is hazavánszorogtak, a többieket meg már elvitték más kórházakba a város peremére. Csak ebben a katonai részlegben feküdt itt-ott egy páciens. A még be nem tört ablakokon keresztül lehetett hallani az ágyúk dörgését a pesti oldalról. A villamosok már nem jártak. A szirénák üvöltöttek és ott állt a kis látogatócsapat a kórterem közepén az ajándékba vitt filodendronnal.

Köszönöm a karácsonyi ajándékot, de vigyétek haza ... - mondta - *Itt úgyis elfagy, ha betörik az ablak.*

Hazavitték, és náluk is elfagyott a betörött ablakok mögött.

Most, február elején, nem tudták, hogy él-e, sikerült-e átvinni őt, amint azt ígérték. És egyáltalán mi is az a sziklakórház?

És mégis nekiindult a csoport ennek az útnak, hogy megkeresse a nyomorékot.

Megtaláljuk-e?... Beengednek-e bennünket a katonai területre?... És hol a bejárat?.. - repdestek a gondolatok Bori nénye fejében miközben nekiszegett elhatározással húzta a kocsit.

Ő megtalálta a semmitmondó bejáratot, amely előtt két orosz katona tipródott. Ott állhattak már több órája, nagyon kék volt az arcuk. Valószínűleg a leváltást várták, ami idáig elmaradt.

Bori nénye lebegtette előttük az orosz írást. Lustán belenéztek és látván a pecsétet, csak intettek.

A bejárat zöldre festett fakapuja mellett fehérköpenyes sápadt férfi állt. Cigaretázott, és bal karját lóbálta mintha el lenne zsibbadva. Néha az eget

vizsgálta, aztán meg a cipője orrát tanulmányozta. Úgy viselkedett, mint a medve a barlangja előtt az első felébredés után. Nem tudta, hogy kint maradjon-e még egy kicsit vagy ismét bebújjon.

Az asszony szemrebbenés nélkül hadarta el mondókáját;

Jó napot kívánok! A férjemért jöttem. Tudom, hogy itt van és engedélyt kaptam a parancsnokságtól, hogy elvigyem.

Mellette álló fiának az súgta valami, hogy hazudik. Pedig ő mindig azt hallotta, hogy hazudni nem szabad. Anyja látta, hogy szólni akar, és hogy beléfojtsa a kérdést odaszólt neki.

Pista! Mond meg a Várkonyinének, hogy ő meg a két várkonyigyerek kint marad, mi bemegyünk.

A fehérköpenyes egy pillanat alatt felébredt ábrándozásaiból.

Szó sincs róla!.. - dörögte - Én vagyok a főorvos, és engem főbelőnek ha valakit innen kiengedek! A kórházat fogolykórháznak nyilvánították ki az oroszok mert magyar és német katonák fekszenek itt!

Főorvos úr!.. - fordult könnyörgésre az asszony hangja - Óbudáról jöttünk a gyerekekkel.... legalább engedje meg, hogy meglátogassuk!.. Hat hete nem láttam a férjemet!.. A férjem sem tudja, hogy élünk-e!

Az orvos teleszívta tüdejét és sóhajtott..

Hogy hívják a férjét?

Itt vannak a papírjai - mutatta a nő - Kalocsán operálták és a János-kórházból hozták ide karácsonykor.

Egy darabig nézegette a papírokat, aztán odasúgta.

Harmadik emelet, lefelé,.. 302-es terem, a kápolnaszoba ... De csak egy félórára! Fél órára! Érti?.. Aztán keressen engem az első emeleten, mert az örök nem engedik ki magát.

Nagyon köszönöm! Nagyon köszönöm! - pihegte - És kinek köszönhetem a kedvességet?

Horváth, Horváth István a nevem.

Még egyszer nagyon köszönöm Horváth úr!.. - ez volt a sovány teremtés utolsó szava hozzá.

Beléptek a zöld kapun. A gyerekek csodálkozására a fakapu mögött volt még egy kapu, de vasból és azon egy nagy vöröskereszt. A kis Pistának Ali Baba és hét rabló jutott az eszébe, de a bűvös szóra nem volt szükség. Anyja nekifeszítette vállát a kapunak és az kinyílt. A sötétből émelyítő szag csapta meg az orrukát.

Kórházzzag. Ilyen szag volt Kalocsán is. - jelentette ki a hatéves Bori.

Ebben a kórházban mindennek zöld színe volt, de lehet, hogy csak a világítás hiánya tette. A bejárat környéke szinte el volt rekesztve a sok nyugágygal, vödörrel meg katonai vasládával.

Egy darabig botorkáltak, de miután szemük hozzászokott a gyenge fényhez, megtalálták a lépcsőházat. Minden más normális helyen lefelé van a pince, itt lefelé voltak az emeletek. Meleg volt itt a barlangban, csak tányérnyi lyukakon fűjt

a ventilátor hideg világi-levegőt be. Az is facsarta az orrukat. Döglött macskaszagra emlékeztetett. Egy betegől tudták meg, hogy halott katonák fekszenek a hegy oldalában a beszívó berendezés rácsa előtt.

Leértek a harmadik emeletre. Most már csak a 302-es termet kellett megkeresniük. A folyosókon is betegek feküdtek. Átlépdestek rajtuk. Ehhez már azok valószínűleg hozzászoktak, mert senki sem szólt miközben botorkáltak.

A kápolnában egy egyszerű asztal mellett két gyertya fényénél éppen misézett a pap. Senki sem térdelt. A kápolna most kórterem volt ágyak nélkül. Matracokon feküdt 30-40 beteg a pap körül. Kinek keze, kinek lába hiányzott. Az el nem vesztett kezek imára kulcsolva pihentek a pokróc felett. A bejárat mellett tíz-tizenkét fennjáró beteg hallgatta a pap latin szavait. Két ápoló is ott ácsorgott fehér piszkos köpenyben. Lehet, hogy ezek is foglyok voltak.

Beléptükre elhallgatott a pap.

A sarokból kiabálás törte meg a csendet. *Bori! Bori! Itt vagyok!*

A gyerekek átugrálták a matracokat és odaszaszaladtak.

Az asszony nem sietett oda. Utasítást adott az ápolóknak.

Horváth főorvos a parancsnokság értesítésére kéri, hogy vigyék fel férjemet a várakozó kocsihoz!

A parancsot, kérést két darab szardíniásdobozzal enyhítette amit a kabátja zsebéből húzott elő. Negyvenhárom óta tartogathatta valami különleges alkalomra. Pedig nagyon szerette a szardíniát és a pincében is sokszor éheztek. Megállta, nem nyitotta fel.

Az ápolók szó nélkül hozták a tábori hordágyat, rátették a beteget és vitték. A nő csak úgy futtában megcsókolta férjét a terem kijáratánál, de nem szólt semmit. Minden személyi dolgát, fogkefáját, óráját, pénztárcáját, borotvakészletét otthagyták. Mintha operálni vitték volna. Még csak nem is köszönt senkinek.

A pap tovább misézett.

A bejáratnál, a zöld kapu előtt még mindig ott állt ugyanaz a két ór. Nem szóltak. Látták, hogy a nő beszélt a főorvossal és azt hitték, hogy minden rendben van. Betegszállítás szokatlan módon, de ez a háború. Csak jönne már az a leváltás ...

Az ápolók beleültették a férfit a ládába. éppen belefért. Lábnak nem kellett hely. Pokróccal, párnával betakarták és szép lassan elindultak lefelé az utcán. Az ápolók visszabújtak a barlangba.

Csak az első kanyar után kezdtek gyorsítani.

A gyerekek előre hátra futkostak. Már fáztak is meg éhesek is voltak. Előkerültek a száraz kenyerek. A csatos üvegben a víz jéggé fagyott. Anyjuk meleg teát ígért, ha hazaérnek.

Először a Margithíd környékén szólalt meg az asszony.

Pista!.. Tudod, hogy mi téged elloptunk?...

Férje nem válaszolt. Fázott és lábán a kötések is szorítottak. A hatheti pincei sötétség után szeme még nem szokott hozzá a fényhez. A kendőket, sálakat

igazgatta a fején.

Siettek. A gyerekek is húzták tolták a kocsit, ahogy tudták. Részt vettek az eseményben, anélkül, hogy egészen tudták volna, hogy minek is örülnek.

A Lukács fürdőnél beleszaladtak egy őrjáratba. Megállították a csapatot. Magyaráztak oroszul és mutogattak a kocsira meg a benne ülőre.

Az asszony meg csak mondta a magáét ...

*Ez a férjem!.. Nem értik?.. Most megyünk haza, nincs lába, ... kocsin kell húzni!
Kell a kocsi nekünk! Nem értik?..*

Azok nem értették. Valami dokument-ről beszéltek.

Már ki akarták tenni a férfit a kocsiból, amikor Várkonyinének eszébe jutott a levél. A feleség egy szempillantás alatt előteremtette azt és odaadta az egyiknek. Az továbbadta a tisztnek. Miután az elolvasta, benézett a pokróc alá, megrázta fejét és intett. Mehettek tovább.

A levél visszakerült a nő zsebébe.

Csak évekkel később, amikor oroszot tanultak az iskolában, tudta Pista gyerek kiböngészni a levél tartalmát.

Ez az ember a vörös hadsereg mellett harcolt.

Igy vesztette el mindkét lábát.

A kocsi a Vörös hadsereg tulajdona ...

Grigórij Katov

hadnagy, hadsereg ellátás,

február 10, 1945

A CUKORKÁS

A részben üvegtelen, bedeszkázott ablakok előtt gyerekhangok jelezték, hogy kezd visszatérni az élet a városba. Az orosz katonák már elvonultak nyugat felé, hogy befejezzék az utolsó csapást amire őket irányították.

A tányérban dugókon úszó olajmécses csak gyenge fényt adott, de fény volt. A szoba sarkában ropogott a tűzhely, benne a lángok szétvágott bútordarabokat nyaldostak. Vakolat alig volt a falon de a fény nélküli csillár valamiképpen azt jelezte, hogy nem minden ment tönkre egészen, talán a jövő sem. Az ebéd bableves volt sok kenyérral. Szerencsére kenyérből volt elég, mert a szemközti pék éjjel nappal dolgozott, még a háború alatt is. Egy ideig a német katonákat etették onnan, később az oroszokat. A visszamaradt lisztből most a lakósságnak is jutott friss kenyér.

Négy hete gyakorolta már a hokedlin való közlekedést. Balról jobbra billegve és ebbe abba kapaszkodva már egész jól ment. A szőnyeget elvitték az oroszok lőtakarónak és most ez nem akadályozta a közlekedést. Életében mindig kereste a mulatságosat mindenben és most is lánya jutott eszébe, akit ebben a hokedliben akasztott fel a fogasra, mert nem akart csendben maradni, amikor ő

hajóvezetői vizsgára készült és tanulta a Duna zátonyait. Igen megszeppent szegény kis csurkó, de csendben maradt a fogason lógva.

Odaérve az asztalhoz a többiekhez hangosan gondolkodott:

Hogyan fogok én innen ebből a szobából kijutni? Se lábam, se kocsim...

Vagy úgy kell kúsznom másznom kerekas dobozban mint Belgrádban a koldusok az első világháború után?..

Dehogya is ... - vigasztalta felesége.

Már bent voltam a vonalvezetőségénél és ígérték, hogy kapsz mülábat.

Csak van egy kis baj egyenlőre, amit el kell intézni. Katonaszökevénynek tartanak mert elhoztalak a sziklabarlangból. Előbb ezt kell tisztázni, meg a nyugdíjadat.

Az istenét! Még talán be is akarnak börtönözni? - bödült fel tehetetlenségében.

Ami igaz az igaz. - csitította felesége.

A többi beteget elvitték fogolytáborba, ezt te idáig megúszad. És innen ugyan el nem visznek téged, garantálom! Még csak az hiányozna!

Na és addig mit csinállok? Nézem a plafont?

Mit? Hát a kezeidnek nincs semmi baja. Fúrni faragni tudsz. - kezdte a tervezgetést a számára a felesége.

Először is csinálj magadnak egy vécét. Van még egy hokedlink, abba csinálsz egy lyukat és alá tudjuk tenni a vödröt. Megszabadulok az ágytál hordozásától. - mosolygott az asszony saját jó ötletén.

Ezenkívül a pincében van még egy pár deszka. Csinálhatsz belőle facipőt a gyerekeknek. Vagy már elfelejtettél lombfűrésszel dolgozni? - folytatta a praktikusán gondolkodó székelő lány.

Azért mégsem a vécével kezdte. Hiányzott neki a rádió és a hírek. A rádiót beszédtek mindenkitől a németek és csak az üres doboz került vissza. Más ügyes magyarok kibelegtek azt a raktárban.

Csodák csodája, de még meg volt a pincében az a kristály és fülhallgató, amivel felesége hallgatta takarítás közben a rádiót a húszas években. A tekercs ugyan hiányzott, de öreg villanyvezetékéből könnyű volt azt előállítani. Ablaktól ablakig húzódott az antenna és a vízvezeték volt a föld.

Ekkor árulta el felesége, hogy annak idején ő is hallotta, hogy a rádiót földelni kell és be is dugta ez egyik drótot egy nagy virágcserepbe. Az antenna akkor az ágy sodronya volt. És szólt a rádió!

Most is szólt a rádió, mégpedig olyan jól, hogy később négy hallgatón keresztül élvezte a család az esti műsorokat.

Visszajött az életkedve, megint értékesnek érezte magát. Szerencsére nem tudott az egyik szomszéd hülye megjegyzéséről, akinek az epéjéből jött a szó, nem tudni milyen okból:

Mit tud tenni maga avval a nyomorék emberrel? Semmire sem képes! - bosszantotta a rokkant feleségét.

De képes volt sok mindenre! Már tavasszal az udvaron vágta a tuskón azokat az ágakat amelyeket a felesége húzott haza a budai bombaszaggatta erdőkből. Fúrt, faragott. Az egyik facipő a másik után került ki kezei alól. A vasárnapi facipőket

meg is talpalta autógumi maradványokkal. Esténként hurkapálcikából és színes papírból forgókat csinált, amit a gyerekei árultak a vicinális állomásainál. Kellott egy kis pénz.

Gyerekkori tapasztalata a nyulakkal is segítette. Összetákolta ketreceket és a következő években a nyulak adták a húst a vasárnapi asztalra. Ládát készített a konyhai sparhert alá tüzelőnek. A pincelépcső nem volt többé az ő területe.

A pincelépcső is emlékeztette valamire ...

A házban még mindig emlegették az esetet, amikor Húly úr egyszer lélekszakadtában rohant fel és halásápadtan rogyott egy székre le a lakásuk konyhájában.

Az eset? ... A ház Pista bácsija annak idején, amikor a hajókról nagy ritkán elengedték egy két nap szabadságra, sokszor a picében rakodott, rendezett, fát vágott. Egy ilyen alkalommal nagy volt a por és beállt az egyik sötét sarokba megvárni, hogy tisztuljon a levegő. A villany még akkor nem volt bevezetve a pincébe. Amint ott áll magában, jött Húly úr lefelé és öngyújtójával próbált gyertyát gyújtani. Többszöri dörzsölésre sem kapott lángra a tűzköves szerkezet.

Nem állhatta meg magát a sötétben várakozó, és odadörmögte mély hangján: *Nem gyullad?..*

Húly úr eldobott mindent, gyertyát, öngyújtót, kulcsot ijedtében és felrohant. Kis idő múlva a szellem is követte vigyorogva.

A nap hátralévő része borozással és kártyázással telt el a Hulyéknál.

Eljött a nagy nap. Felesége hozta a hóna alatt a múlábakat.

Itt vannak a lábaid. - jelentette diadalmasan. *De azt mondták, ha nem passzol, akkor vissza kell menned és hozzád igazítják.*

Erre szükség is volt egy párszor, mert az első gipszmintát otthon, a lakásban vette az ortopéd két hónappal előbb.

Az első napokban nemcsak, hogy fájtak a csonkjai a szokatlan terheléstől, hanem nagyon szédült is, amikor felállt. Több mint egy éve csak ágyból vagy sámliról szemlélte a környezetet.

Hú az istállóját! De kicsik vagytok. - mondta azért nevetve gyerekeinek.

Újra meg kellett tanulnia járni. Az egyik lábat, a merevet, lendítve kellett előre vinni. A másikkal könnyebb dolga volt. Azt tudta hajlítani, mert azt a lábát csak térd alatt amputálták.

Két nagy előnye van ezeknek a lábaknak ... - szokta mondogatni. *Nem kell bűdös zoknikat mosni a feleségemnek, és ezenkívül nem csúszik le a zokni, mert én gumi helyett rajzszöveget használok ...*

A következő években naponta egyszer kétszer masszírozni kellett lábait mert az állandó bizsergés sohasem szűnt meg, csak enyhíteni lehetett. Ez a gyerekek feladata lett. Néha az ilyen fizikai kontaktus közben mesélte régi élményeit. Nem mesekönyvi fantázia volt az hanem valóság.

Kocsit is kapott. Olyan háromkerekű biciklit, balkezes meghajtással. Ez lett a kislakás konyhájának egyik bútordarabja. Most már lehetett gondolni valami külvilági tevékenységre is. Igaz nehéz volt feltekerni vele a hegyoldalba a

téglagyári foci pályához, de mindig akadt valaki, aki feltolta.

A szürke kilátástalan hétköznapiokon otthon kezelte. vágta a leveles dohányt, amit a felesége vett kapualatti árusoktól pesten. Volt neki egy cigarettatöltő szerkezete, amit még régen kapott ajándékba egyik barátjától. Evvel töltögette a cigarettahüvelyeket órákon keresztül, és amikor vagy száz, százhusz cigaretta elkészült, elmentek a gyerekek a HÉV állomásokhoz azt eladni. Fillérekről volt szó, és az emberek talán csak azért vették, mert sajnálták a rongyos sovány, de tiszta kezű, udvarias gyerekeket.

A kislányok gombot is varrtak papundekli lapokra a közeli gombgyárnak.

Egy csomó utánajárással végre elintéződött a nyugdíj is. Kapott hadirokkant nyugdíjat, de igen kevés volt az. Három kiskorú iskolásgyerekek enni is kellett meg ruha is kellett. Felesége kijárta, hogy a család kapott engedélyt nyári cukorka és málnaszörp árusításra a margithídi hajóállomásnál és megengedték azt is, hogy ő a háromkerekű biciklijéről cukorkát áruljon az árpádhídi HÉV állomásnál.

Ez lett a család főfoglalkozása éveken keresztül.

Volt nyári program, volt téli program. Nyaranta, amikor a reggeli sétahajók elhagyták a stéket, rohant felesége bevásárolni a következő napok cukorkáit. Déltől estig ezt csomagolták cellofánpapírba tizesével, huszasával a gyerekek, hogy aztán másnap el lehessen azt adni. Három órakor már ismét ott árult az asszony a kikötőnél a délutáni sétahajók utasainak. Férje a biciklijén kitekert az Árpád hídra és ott ült este hétig nyolcig. A téli műszak nehezebb volt a férfinak, mert hóban, jégen nem mindig ment a háromkerekű. Ilyenkor vagy az asszony tölta ki munkahelyére vagy a gyerekek. Este ismét vissza a két kilométert. Ott ült hóban, esőben, fagyban, de sohasem panaszkodott.

Minek panaszkodjak? Sokkal nehezebb a vakoknak akik nem látják a világot meg a cukorkát szopogató gyerekek örömet. Ott emberekkel beszélek, folyik körülöttem az élet, és látom a Dunát is, érzem a szagát is. - szokta mondani ha valaki kérdezte.

Egyszer komolyan hívták vissza a hajózáshoz, mondván hogy ő biztos megtanulná a felmászást a kerékállásba, erős a karja. Az igazgatóság megengedné, mert több mint 24 év tapasztalata az nem semmi és neki meg van a vizsgája a Duna egész szakaszára.

Nehéz volt a választás. Maga előtt látta a hidakat, a szembe jövő vontatóhajókat, ismét elképzelte a Vaskapu sodrását, hallotta a hajókürtök mély bögését, látta a villámok becsapását a vízbe, a parti sövények elvonulását, a kivilágított városokat, látta a parti pecások integetését, testében érezte a gépezet monoton zakatolását ...

De mégsem!

Köszönöm a megtiszteltetést! Testem, lelkem visszavágyik a Dunára, de szívem most mást diktál nekem. Évtizedekig csak itt ott láttam családomat. Hívott a Duna, hívott a távirat újabb és újabb utakra. Nem saját akaratomból, de most már partraszálltam. Nehéz az élet olyannak mint nekem, de meg van az az örömöm, hogy feleségemmel, gyerekeimmel állandóan együtt lehetek. Ezt most már nem

cserélem el mással. Mint a szárazföldre kényszerült teknősbéka kúszok mászok, de értsétek meg, a válaszom: NEM MEGYEK! Azért gondolatban mindig veletek vagyok, és örülök, hogy rám még mindig gondoltok. Még egyszer köszönöm! - írta válaszlevelében.

És tényleg néha úgy érezte magát mint a teknősbéka. Nem egyszer a sikos téli járdákon elcsúszott és ott feküdt addig amíg valaki fel nem segítette. Akárcsak egy hátára fordított teknősbékát. Úszni viszont tudott. Mellúszásban még így is le hagyott néhány erőlködő pocakos embert, pedig lábcsonkjai nem nagy segítséget adtak az előrehaladáshoz.

A múltban nem egy fuldokló embert mentett ki a Dunából, néha a jeges Dunából. Az életmentést egyszer megismételte a HÉV állomásnál is. Egyik nap egy fiatalasszony otthagya a babakocsiját mellette míg bement jegyet váltani. A benne kalimpáló gyerek mozgásba hozta a kocsit és kezdett az lefelé gurulni a sinek felé, a közlgő HÉV elé. Nem volt sehol senki a közelben. Kiabálni már késő volt. Villámgyorsan előkapta mankóját és a babakocsi elé dobta. Vagy egy méterre a befutó szerelvénytől akadt meg a koci a mankóban.

Ez a nap kifizette rokkantságomat ... - mondta feleségének otthon.

Szerette a tragikomikumot is. Egy délután hasát fogva nevetett a híreket hallgatva.

Min röhögsz annyit? - kérdezte felesége.

Most mondták a rádióban, hogy a Margithídnál a villamos levágta egy pacák lábát ... - és nevetett tovább.

Te hülye vagy!.. Mi van ezen nevetni való? - mordult rá az asszony.

Miiiiit? ... A klapeknak mülába volt.. - hahotázott tovább.

A HAJÓSLEGÉNY

A morfin már hatott, megnyugodott.

Máját a tíz éve hordott müláb derékcsatja tette tönkre, most már menthetetlenül. Tudta ezt ő jól, jobban, mint a konyhában csendesen beszélgető család. Az utolsó években kapott több száz injekciót, de legjobban a legelsőre emlékezett. Talán azért, mert az első és a második szúrás között 32 év volt.

Az Imre hibája volt. Nem fogta jól a rókát hátulról és őt harapta meg a bal vádliján. Vértett mintha kötelessége lett volna. Mindketten megijedtek. A ketreces kiskocsi most mentésre is alkalmas volt. Meg is izzadt Imre mire behúzta őt a doktor kertjébe.

Na öcskös,... ez nem jól néz ki! Ezt varni kell. De előbb megdöflek egy tűvel, aztán majd mesélsz, hogy mit csináltatok!

Tett vett egy darabig az üvegszekrény előtt, aztán mit sem szólva, nagyot csapott a rókaharapta lurkó bal combjára és beledöfte a tűjét.

ljedtében elfelejtett még szisszenteni is és ezt az injekcióstű vezetője vitézségnek magyarázta.

Ezt már szeretem! Jó katona lesz belőled! Öt perc múlva már semmit sem fogsz érezni és akkor megstoppollak.

Hát aztán milyen hülyeség hozott ide benneteket? - dörögött, miközben csillogó műszereit rakta ki a zománcos tátra.

Milyen állatot bosszantottatok?

Nem bosszantás volt az doktor úr. Pénzkeresés. - védekezett a Pista gyerek és büszkén kacscintott a sarokban gubbasztó Imrére aki ügyetlenségének leleplezésétől félt. Csupán egy kis baleset!..

Pénzkeresés?... Ugyan, ugyan!..

De igen!.. A budapesti állatkertnek fogunk állatokat és pénzt kapunk érte. A bázisai gyorsal minden második héten jön a zöldruhás ember. Egy kígyó 50 krajcár, teknősbéka 30 krajcár vagy 40. A sértetlen rókaért két pengőt ígért.

És most a két pengő helyett harapást kaptál ...

Megesik. De a pénz is jó!.. doktor úr.

Miközben büszkén mesélte az egyik fogástaktikát a másik után, el is készült a varrat négy öt öltéssel.

Mint kereskedéshez szokott ember meg is kérdezte, hogy mivel tartozik a segítségért.

Ugyan hagyd el öcskös!.. Egy 12 éves sráctól nem kérek én pénzt. Egy hét múlva eljössz, akkor kiveszem a zsinórokat.. és.. hozhatsz tíz tyúktojást.

De nem lopott tojást!.. Érted!

Egy hétig nincs fürdés a Dunában! És ne sokat ugrálj!

Igenis doktor úr!.. Köszönöm szépen!.. - és máris baktattak hazafelé.

Rövid nadrágja nem fedte a kötést, de hogy ne nézzen olyan feltűnően ki, az út porával bepiszkították a fehér gézt.

Anyjukat már messziről látták. Frissen mosott lepedőket teregetett a pajta és a budi között kifeszített kengyelkötélre. Sóska, a bakkecske, mellette legelészett.

Sóska minden nap magától elbaktatott dél felé az iskola elé. Amikor vége volt a tanításnak felakasztották táskájukat a szarvaira és szépen hazavitte. A két fiú mehetett csatangolni az erdőbe, a Dunához, vagy állat után lesekedni a barlangok közelébe.

Nézzetek be a sufniiba! Majd meglátjátok!.. - kiabált oda nekik anyjuk.

A sufni!.. Az ő kincstáruk!.. Az pénzkeresésre fogott állatok átmeneti tartózkodási helye!.. Mi történhetett?..

Elfelejtve a doktor intését, átugrottak az udvaron fekvő, tetőjavításra szánt fenyőgerendákon és futottak.

A sufni döngölt agyag padlójában nagy lyuk tátongott. Eltűnt a Tádé, a nagy teknősbéka. Ezt a teknőst vagy fél évvel ezelőtt fogták, volt vagy 20 kilós. Sok pénzt kaphattak volna érte az állatkerttől, de nem akarták eladni, mert a környék gyerekeinek a kedvence volt. Etették minden jóval, amit a kert adott. Salátával, sárgarépával, almával. Mindent megevett ami zöld volt. Cserébe sokat szórakoztak vele. Vastag pajzsába belecsavartak egy facsavart és az erős állat, lassan ugyan, de elhúzta őket a kis magukkészítette fakocsin. Most csak a lyuk

tátongott ott, ahol magát kiásva visszanyerte szabadságát. Igaz három napja nem néztek feléje mert más érdekesebb dolgon törték a fejüket, rókafogáson. Hiába is keresték napokig, nem lett meg.

Anyjuk mögöttük az ajtóban nevetve simfelte őket. *Ha nem vigyáztok akkor a nyulaitok is megszöknek..*

Ettől ők nem féltek. A nyulakkal más volt a probléma. Túl sok volt belőlük. Abból a párból, amit a világháború alatt betelepítettek az istállóba, hogy majd legyen mit enni, ha nem lesz hús, egy két év alatt annyi lett, hogy nem is tudták hány van. Befészelték magukat az istálló padlója alá és szaporodtak megállás nélkül. Nem is kellett gondozni azokat mert a ház melletti réten volt elég ennivaló. Sok zavart nem is okoztak az istállóban, mert a háború alatt a románok elvitték az állatokat és azóta nem volt pénzük teheneket venni. Ez volt a nyúleldorádó. Jutott a nyulakból mindenkinek. Még a cigányok is jóban voltak velük az ingyen hús ellenében. Nem is loptak semmit, sőt télen - valahonnan - még sárgarépát és kukoricát is hoztak a srácoknak, illetve a nyulaknak.

Hát a te lábaddal meg mi történt? Gyere csak ide!.. Ébresztette fel Pistát az anyja a lyuk bámulásából. Semmi, semmi. Csak egy kicsit megsérültem az erdőben, aztán a doktor bácsi bekötötte ... mentegetődzött.

Kicsit bekötötte?... Egy múmia lába nem ilyen vastag mint ez a kötés.. Ez nekünk sok pénzünkbe fog kerülni... honnan vesszük azt?

Nem kért érte semmit.. és egy hét múlva le is veszi a kötést ingyen. tette hozzá gyorsan.

Ilyen nálunk nincs... mi nem akarunk tartozni senkinek... Imre, gyere ide, szedj össze 10-15 tojást a tyukoktól és fogj két nyulat és vidd el a doktornak.. de rögtön.. Na mozogj már! dirigálta kisebbik fiát a büszke anyja.

A két fiú összekacsintott. Ez az ügy is elintéződött.

Most a halálra gondolt. Közeledett, ezt érezte.

Apja halála óta néha gondolkodott azon, hogy ki és hogy hagyja el ezt a világot. Szerencsére nem volt eset a családban apja halála óta, de az viszont akkor megijesztette. Váratlanul, előjel nélkül jött.

Pecázni volt az öreg és amikor hazajött már kész volt a vacsora. Felesége elétette a tányért meg a kancsó vizet és kiment, hogy behozza a forró levest a konyhából. Csak egy pár perc telt el, és mire visszajött, az asztalra borulva halva találta férjét. Minden búcsú nélkül.

Ott maradt az anyja négy gyerekkel a férje keresete nélkül. Ő volt a legidősebb fiú, majdnem 16 éves, most neki kellett a családnak pénzt keresni. A vasútnál, ahol jól ismerték az állatkerti kereskedés miatt, meghallgatták kérését és nem firtatva korát, felvették kocsifékezőnek.

Igy kezdődött vándorélete. Báziás Budapest, Budapest Báziás között zakatoló tehervonatok vagonjainak hideg fékezőfülkéje lett lakóhelye az elkövetkező egy két évben. Füttyszóra fékezett, füttyszóra engedett. Meleg ételt csak akkor ízlelt, amikor néha otthon volt anyjánál egy két órára.

A pénzre szükség volt anyjának és három kisebb testvérének. Minden pénzét hazavitte. Mire is költötte volna. Volt egy vasutas zubbonya meg egy tarisznyája. A szórakozást a vonal mellett az évszakok változásából adódó terepszínjáték adta. Na meg a teherpályaudvarok életében található érdekesség. Nem érdekelte, hogy mit szállítanak. A marhavonatokat ugyanúgy kellett fékezni mint a kövekkel vagy szénnel megrakott kocsikat. Öreg újságokból tudta, hogy mi történik a háborút veszített országban, de a jövőről nem gondolkodott. Munkájában csak azt a keserűséget érezte, hogy nem lehet annyit a Dunán mint amennyit szeretne. A víz vonzotta.

Mennyi minden is történt azóta - a vonatfékezés utáni 29 évben!

Az első világháború sok fiataalt elvitt. Munkaerőre szükség volt. Hajóslegénynek jelentkezett a MFTR-nél. Felvették. Végre a Dunán volt. Mosta a hajót, húzta a kötelet, hordta a zsákokat, festette a szellőzőcsatornákat, csiszolta a rézkilincseket és örült a vízi életnek.

Béke ide, béke oda, nyolc hónap múlva behívták magyar katonának.

Ott aztán életre megutálta sárgarépa főzeléket.

Első kimenője alkalmával elaludt a villamoson, ami elvitte a remízbe. Utolsó járat volt. Gyalogolhatott vissza a laktanyába. Két óra késésért becsukták két hétre kenyérre, vízre és sárgarépa főzelékre.

Két hónappal később megint síttre került. A tabáni borbély belevágott borotvakésével az egyik bibircsókjába. Akármit csináltak, a vérzés nem akart elállni. Be kellett mennie a kórházba, de ilyen kis vacakkal nem engedték előre a többi várakozók. Megint későn lépte át a laktanya vaskapuját. Megint két hét sárgarépa főzelék, miközben a rács előtt körbe körbe masírozó katonákkal énekeltették:

"Gyere pajtás katonának, jó az élte a bakának,
Katonának jól megy dolga, katonának nincsen gondja"

Az őrmesterek durvaságai alatt csak az vigasztalta, hogy nem küldhették a frontra, mert az nem volt.

Letelt a két és fél év, és ezekután sem érezte magát kiképzett katonának csupán kiengedett fogolynak. Végre visszamehetett a Dunára.

Fájdalom nyilalt az oldalába. Egy pillanatra homályában felébredt, de csak egy pillantra.

Az 1921/22-es tél kemény volt. A hajók bent álltak a téli kikötőben és köröttük a jeget minden reggel meg kellett vágni, hogy ne rongálja a hajókat. Ezeket a csatornákat estére rendszeresen vékony jégréteg fedte ismét.

Mulatni minden fiatal szeret és a hajóslegények sem kivételek. Az estéket a közeli vendéglőkben töltötték kurjongatásokkal és verekedések ízesítésével. Egy alkalommal az őket csitító csendőrnek is kijutott egy két pofon. A sivító füttyülésre már rohantak oda a többi csendőrök is. Usgyi, az öt matróz hazafelé a hajókra a

befagyott kikötő jegén át. Utánuk a négy csendőr. Ők tudták, hogy hol van a hártványan befagyott csatorna és azt szép sorjában átugrálták. Nem úgy a csendőrök. Kettő alatt be is repedt a jég és ott könyököltek a csatorna jégpartján. A legények a biztos oldalról cukkolták őket:

"Csendőr úr, a bajuszát ma nem kell keményíteni, ugye?"

"Csendőr úr! Jöjjön holnap is velünk a bálba!"

A másik két csendőr nem, mert közelebb jönni, de szentségeltek, hogy holnap megtalálják majd a tetteseket, mert ők megismerik, hogy ki volt ott.

Hogy ne túl sokat fázzanak a hideg vízben azért átcsúsztattak legények nekik egy létrát a túlsó oldalra és aztán elmentek tovább szórakozni vissza a hajókra.

Jöttek is a csendőrök másnap reggel és kirendelték az összes matrózt szemlére. Nem sokra mentek. Tizenhét matróz kopasz fejét és leányos, bajusz nélküli vigyorgását találták csak maguk előtt.

A csendőrökkel többször is volt alkalma vetekedni.

Egyik kora nyári reggelen Szentendrén hordták be a hajóra rutinos egyhangúsággal a kofák számtalan nagy kosarait tele friss gyümölcssel. Unalmában, vagy hülyeségből, az egyik utas kihajított egy almát a hajóról, ami eltalált egy várakozó fiatalasszonyt a parton. Visított az mintha ölték volna. Csendőr után kiabált és a tettes büntetését követelte. Jött is a csendőrőrmester úr, aki egyszerűbbnek találta az egyik hajóslegényre bízni a tettes megkeresését.

Maga itt volt, keresse meg meg a tettest! - mordult az egyikre

Ne ugráljon már, nem érek én rá detektívet játszani.. - volt a legény válasza és hordta továbbba kosarakat.

Ha nem teszi, letartóztatom! - és hadonászott a puskájával.

Mit hadonászik. Végezze a dolgát, én végzem a magamét. - vetette oda félvállról.

A csendőr csak tovább erősködött és elállta a feljáró padlóján az utat a hajóslegény előtt. Egy darabig farkasszemet néztek. Mindenki a fejleményt várta.

A legény agyában megvillant a gondolat: Bedobom ezt én a Dunába, de aztán meggondolta magát. Kikapta a csendőr kezéből a puskát és a hajó korlátján kettétörte. Azt dobta a Dunába. Aztán félrelökte a csendőrt és folytatta munkáját.

Mire a hajó Pestre ért már várta őt a zsupp kocsi. Bevitték. Megint találkozhatott a szentendrei bajszos őrmesterrel. Előbb az ismételte meg a feljelentést feszes vigyázban, majd őt hallgatták ki. Nem állt ő vigyázban, előadta az esetet úgy, ahogy volt és várta az igazságszolgáltatást.

Az egész, tanúk nélküli tárgyalás nem tartott tíz percnél tovább.

A csendőrparancsnok megtekerte bajuszát és morogva kijelentette.

Az a csendőr akitől el lehet venni a puskát megérdemli a lefokozást.

Maga elmehet de nem akarom magát itt többet látni! Értette!?

A román csendőrökkel sem állt jólában. Ha tehette, bosszantotta őket.

Romániában csak lebélyegzett öngyújtót volt szabad használni. Ezen is próbált valami pénzt keresni az állam.

Egyszer, úgy 1924 körül, amikor teherautóval küldték el élelmet hozni a hajóra, megláttak egy csendőrt. Amikor a csendőr mellé értek lelassítottak és rágyújtott egy cigarettára az öngyújtójával és úgy tett mintha megijedt volna a csendőr

láttán. A csendőr harapott a horogra és felugrott a kocsi padkájára:

Mutassa az öngyújtóját! - kiabált be a csukott ablakon keresztül.

Toncsi a sofőr gázt adott és mintha észre se vették volna a dörömbölő csendőrt robogtak ki a faluból. Hiába dörömbölt az a zárt ajtón, csak vagy három kilométer után "vették észre".

Hát maga mit potyázik itt a padkán? - vigyorgott rá.

Nem potyázok, az utasa öngyújtóját akarom látni! De most!

Miért? Nem látott még öngyújtót? - válaszolt flegmán.

Azt akarom tudni, hogy le van-e pecsételve.

Na csak ennyit? Itt van. Itt van rajta a szép állami pecsét. Látja?

A csalódástól egy pillanatig nem tudott szóhoz jutni a csendőr úr. Mire észhez tért volna, az autó már otthagya a mező közepén, kilométerekre a falutól.

A harmincas években a fináncokkal is volt itt-ott dolga. Mint hajósok, délről csempészték a déligyümölcsöt, fügét és szardíniát, Csehszlovákiából a Bata cipőt meg a bicikligumit. Ilyen áruk hiánycikknek számítottak Budapesten, de a családnak és ismerősöknek kellett. A legjobb dughely a hajókonyha volt. A spárhely mögött volt a jól szigetelt lyuk. Csak annyit kellett csinálni, hogy a határ előtt jól befűtött a szakács. Az izzó kályhát nagy ívben elkerülték a fináncok, különösen, ha jutott nekik egy kis főtt csülök.

Ismét felébredt. Most nem fáj semmi. Nemlévő lábán érezte a Bata cipőt és még viszketett is a bőr a lábujjai között.

Erről jutott eszébe a Zsiga és annak a kuvasza. Ez a Zsiga nyalatta ki egyszer a kuttyájával a gennyes sarkát, ami semmiféle orvosságra sem akart begyógyulni. A kuvasz lereszelte nyelvével a bőrt minden nyavalyájával együtt. Egy hét alatt begyógyult.

A Zsigától tanult meg egy kicsit cigányul beszélni. Vagy tíz évig ismerték egymást. Valamikor a Praterban nyert egy öreg hegedüt a légpuskás bódénál. Játszani nem tudott rajta de a Zsiga gyerek nagyon beleszeretett ebbe a hegedűbe. Mindig kölcsönkérte ha nagy lakzira hívták muzsikálni. Így ment ez évekig, míg aztán a hegedűnek is meg a Zsigának is nyoma veszett.

A rádióból hegedűszó töltötte be a szobát. Lehet, hogy ez az én hegedűm - gondolta. Bár az lenne! Sőhajtott.

Miért miért nem, eszébe jutott az a tél, ahol csak a rádió hangja volt az egyetlen szórakozás, na meg az olajfűtés, amit akkor talált fel.

Egy késő őszi ködös estén a hajóvezető zátonyra vitte a hajót Romániában a Duna deltájánál. Reggelre mire felszállt a köd ott ült a hajó a mező közepén. A Duna vize leapadt annyira, hogy a hajó kiásásáról csak tavasszal lehetett szó. Néhány nap múlva beállt a fagy is. A parancsnokság kirendelte őt meg egy másik matróz társát a hajó téli felvigyázására. A legközelebbi falú vagy 10 kilométerre volt. Vettek egy szamarat és avval húzatták haza hetente a jeges mezőkön keresztül a szükséges élelmet meg a fűtéshez szükséges fát. A szórakozás csak rádiózásból és kártyázásból állt. December végén igen hidegre fordult az idő és nem nagy kedvük volt a húsz kilométeres túrákra. Ha meg fát is hoztak meg a

számárnak zabot, alig fért valami élelem a szánkóra. Még a hajón is fáztak nemhogy a hófúvásos mezőkön. Mivel a gőzgép nem ment, nem volt meleg sehol.

Segíts magadon, s az Isten is megsegít. A gondolatot tett követte. A kenőolajtartályok tele voltak gépolajjal. Felakasztott egy húszliteres olajdunkot a konyhai kályha fölé. Kivette a legkisebb karikát a tűzhelyből és egy nagy követ rakott a kályhába a lyuk alá. A tűz jól felmelegítette a követ és a dunkból gumicsövön át csöpögő olaj robbanásszerűen spriccelt szét a kövön. Hol izzott a kályha, hol megállt a robbanás. Egy két nap gyakorlattal sikerült úgy beállítani a cseppeket, hogy sem nem akart az egész szétrobbanni, sem pedig befulladni. A kő izzott, az olaj robbangatott. Ezután az olajfűtés két hónapig üzemelt szakadatlanul. Ők pedig ingujjban kártyáztak a jó melegben. A számárnak sem volt sok dolga.

Álmában mégis felrobbant a kályha ...

A kazánház ismét robbant alatta ...

Zuhant lefelé is mint annak idején a bukfencező sétarepülésen a bécsi vásárban ...

Rohantak alatta az utcakövek is mint valamikor, amikor hátrafelé ülve a motorbiciklin vitte egy barátja haza Óbudára ...

Csattogtak a csetnyikek lövedékei is a kerékállás vaslapjain ...

Hallotta a nő őrjöngő kiabálását is, akit a jeges Dunából ki akart menteni, de az visszaugrott a csónakból vízbe és eltűnt a jégtábla alatt ...

Érezte a kloroform szagát és szemét vakította a reflektor a műtőben ...

Ismét elcsúszott a jégen és múltáibaival, nem tudott felállni ...

A babakocsi gurult lefelé a közeledő HÉV elé ...

Verekedett a tabáni kocsmában ...

Bömböltek a szirénák, bomba csapott be a hajó mellé ...

Roncs teste a kalocsai kórház mosdója alatt feküdt ...

Negyvenkét kilós testét rázta a hideg - izzadva ébredt.

Bori, adjál egy kis vizet, mert szomjas vagyok. - kérte a konyhában tevékenykedő feleségét.

A februári alkony korán érkezett. Az éjszaka csendes, nyugodalmas volt. Reggelre már nem fájt neki semmi. Végetért tizenkét év hadirokkantsága.

A hajóvezető koporsója mellett tizenkét hajóstiszt tisztelgett.

Tisztelt Olvasó!

A novellában szereplő személyek és hajó valóságosak. Az alábbiakban bemutatjuk Őket valódi nevükkel:

**„BÁNFY GŐZÖS”
személyzete az 1944. május 6-ai robbanásakor**

Meghaltak:

1.	Krafcsik Viktor	kapitány - hajóparancsnok
2.	Magócs András	gépüzemvezető
3.	Boda János	gépkezelő
4.	Kapronczai József	matróz
5.	Bakó József	fűtő
6.	Szeder Ferenc	fűtő
7.	Gráb Péter	fűtő
8.	Horváth Erzsébet	élelmező

Sebesültek:

9.	Pasztuczka Sándor	hajósnövendék
10.	Dobronyi István	I. kormányos
11.	Munkás Imre	II. kormányos
12.	Szakál Pál	matróz
13.	Zemany György	fűtő

Sértetlenek maradtak:

14.	Szakály Vendel	fedélzetmester
15.	Vajas Mihály	fűtő
16.	Töltési Zsigmond	fűtő
17.	Geseringer József	fűtő